В Касіян

музеј на
современата
уметност
скопје

ВАНГЕЛ КОЏОМАН
VANGEL KOJOMAN

ретроспектива 1928-1976
retrospective exhibition
6. X — 6. XI 1976

museum of
contemporary
art
skopje

Организаторите:

Македонската академија на науките и уметностите
Музејот на современата уметност
Уметничката галерија, Скопје
ја изразуваат својата искрена благодарност на сите поединци и следните институции коишто сесрдно ја помогнаа реализацијата на ретроспективната изложба на Вангел Коџоман:
Извршен совет, МАНУ, Уметничка галерија, Историски, Етнолошки и Градски музеј, СИЗ за становање на општината на град Скопје, Стопанска комора на СРМ, Универзитет „Кирил и Методиј", Институт за национална историја и Шумарски институт, Републички секретаријат за финансии, Матица на иселениците на Македонија, Деканат на Историско-филозофски факултет — Скопје;
Хотел „Бисер" — Калишта, Спомен куќа на Вангел Коџоман и ХЕЦ — Струга;
Завод за заштита на помениците на културата и Народен музеј — Охрид;
Народен музеј — Штип

Ретроспективата е реализирана со средства од Градската и Републичката СИЗ за финансирање на културните дејности и Македонската академија на науките и уметностите

I. ЖИВОТ

Вангел Коџоман се оформува како уметничка личност во периодот помеѓу двете војни, кога со изумирањето на повеќевековната традиција на сакралната уметност на почвата на Македонија се одвива и процесот на осовременувањето на ликовната уметност. Напоредно со остварувањата на старите зографи, во ликовниот живот на Македонија се појавува и првата генерација академски образовани уметници, на која и́ припаѓа и Вангел Коџоман. Заедно со Димитар Пандилов, Лазар Личеноски и Никола Мартиноски и уште неколкумина кои се појавуваат непосредно по нив (Василие Поповиќ — Цицо, Димо Тодоровски, Љубомир Белогаски, Томо Владимирски и др.). ги поставува основите на македонската модерна уметност. Нивното значење дотолку е поголемо, што нивната пионерска работа во осовременувањето на македонскиот ликовен живот се одвиваше во вонредно тешки економски и општествено-политички услови. Дел од Македонија по Првата светска војна беше вклучен во составот на новосоздаденото Кралство на СХС, подоцна, Кралството Југославија.

„...Непризнавањето на националната индивидуалност и култура на македонскиот народ, прогонузањето на македонското име и јазик од страна на великосрпскиот хегемонистички режим, беа главни причини за тоа што Вардарска Македонија во споредба со другите земји и краишта на стара Југославија остана со неразвиена култура...“[1]

Од една страна, беа настојувањата на прогресивните сили, кои сакаа да ги продолжат токовите на националната културна преродба, започната со борбата за национално ослободување на македонскиот народ уште во XIX век, а од друга страна, на реакционерните режимски сили, кои ја диктираа денационализацијата на македонскиот народ. Меѓутоа, и покрај реакционерните задачи на режимските управувачи, во Македонија доаѓа до отворање на некои културни институции што одиграа извесна позитивна улога во културниот и уметничкиот живот: Филозофскиот факултет, Народниот театар, Музејот на Јужна Србија, Друштвото на пријателите на уметноста „Јефимија“ и др., сите во Скопје, кое стана нов политички и културен центар. Во таква констелација на економско-општествени услови и национална нерамноправност во Македонија, се одвиваат детството и младешките години на Вангел Коџоман. Роден е на 14 февруари 1905 во Струга, родниот град на двајцата великани — борци за народна просвета во XIX век — браќата Константин и Димитар Миладиновци.

По Првата светска војна Струга влезе во составот на Кралството на СХС, со длабоки траги од воените разурнувања во сите области, со неразвиено стопанство и примитивно земјоделско производство. Занаетчиството во Струга, што во текот на XIX век беше во расцут, доживува повремени опаѓања во почетокот на XX век. Струшките занаетчии со суровини се снабдувале од блиската Албанија.

Највидните струшки семејства се занимавале со одделни занаети: златари, папуџии, шивачи на женски носии (забанџии), грнчари, ќурчии и др. Коџоман произлегува од многучлено занаетчиско семејство, од татко Ѓорѓи, забанџија од Струга, и мајка Пандора, домаќинка, охриѓанка, од попска фамилија. За да го прехрани многубројното семејство, татко му го изучил забанџискиот занает и станал познат мајстор — терзија.

Основното училиште го завршил во Струга во учебната 1914/15, а во 1915/16 и I клас гимназија. Учењето го прекинал поради тешките политички услови предизвикани од Првата светска војна. По тоа го продолжил школувањето во Охридската

гимназија, каде што матурирал во 1923/24, и покрај настојувањата на таткото да се посвети на неговиот занает и да го наследи дуќанот. Самиот сликар, во врска со тоа, вели: „.. На татко ми решително му реков: терзија не сакам да бидам! Неговиот занает беше прекрасен. Тие стари селски македонски носии и денеска се прворазредни уметнички украси, вистинска применета уметност. Применета во најширок вид и на најдобар начин. За секоја возраст на жената постоеја одредени везови. Гледав понекогаш со задоволство како тој работи, како везе, како се раѓа секој негов орнамент. Без сомнение дека тоа мораше да влијае на мене, дека тоа од најраните денови мораше кај мене да го развива чувството за убаво, за префинето. Меѓутоа, занаетот не ме привлекуваше...“[2]

Уште како дете Коџоман сакал да црта и таа љубов со време прераснала во страст. Во гимназијата, иако немал ликовен педагог, кој би го насочувал со ликовни поуки, тој цртал повеќе за себе, портретирајќи ги најчесто своите школски другари, со молив. „Цртав, за боја воопшто не знаев, ни за акварел, ни за темпера, а камоли за техниката на маслото“ — вели Коџоман. Нешто подоцна, кога како самоук ги правел првите чекори во светот на ликовното, секако значајно влијание ќе одигра директниот допир со големите средновековни мајстори на фрескосликарството и иконите, кои имал можност да ги набљудува по многубројните цркви и манастири на охридскиот и струшкиот регион: фреските во Св. Климент, Св. Софија, Св. Наум и др. Фреските и иконите ќе бидат првиот допир на Вангела со сликарството и оттогаш никогаш нема да го напушти.

Покрај учењето често му помагал на татка си во дуќанот. По матурирањето повторно дошло до судрување со таткото, кој го наговарал и настојувал да остане и работи како учител во Струга. Меѓутоа, желбата за учење и за сликарството, зачната уште во најраното детство, била посилна и Коџоман во 1924 се запишува во Државната уметничка школа во Белград.[3]

Не може да не се спомене неговата одлука во овој период (1924 година) да се посвети на животен позив полн неизвесности и несигурности, позив што не можел да обезбеди сигурна егзистенција. Во врска со тоа, неговиот пријател и колега Никола Мартиноски одбележува: „... Роден во Струга во времето кога ликовната уметност била позната само како икона во црква. Студирал во времето кога студирањето било привилегија за мал број одлични ученици и за оние што биле корумптивно привилегирани и како такви добивале стипендии за студии и избирале професии што биле пред сѐ рентабилни...“[4] А пак за оваа негова одлука, исто така негов колега и пријател уште од гимназиските денови во Охрид, Димче Коцо, одбележува: „... Коџоман е првиот стружанец, прв во Западна Македонија, од Битола до Мокра, кој свршил Уметничка школа и станал прв професор по ликовно воспитување во Македонија“.[5]

Во периодот од 1924 до 1928 година го завршува наставничкиот оддел на Уметничката школа во Белград. Првите ликовни искуства ги стекнува од Бета Вукановиќ.[6] На I година го посетувал подготвителниот курс, а на II и III година посетувал часови кај професорот Љубо Ивановиќ, кој одиграл мошне значајна улога во неговиот творечки живот во почетните години.[7] Кај професорот Илија Шобаиќ[8] посетувал часови по вечерен акт и цртеж, а на IV година, повторно кај Бета Вукановиќ часови по акварел. Од 1928 до 1930 го продолжил своето учење на академскиот курс за „чиста уметност“ кај професорот Милан Миловановиќ[9], посетувајќи часови по маслена техника. На II година од академскиот курс Коџоман му бил асистент на Миловановиќ. Сите овие спомнати професори и ликовни уметници, секој на свој начин, биле значајни во оформувањето на младиот Коџоман, во помошта што од нив ја примил за стекнување на првите академски ликовни искуства: од Бета Вукановиќ, искуствата и љубовта кон акварелната техника, во која подоцна постигнал одлични резултати, од Милан Миловановиќ во поуките од импресионистичка насока, од Љубо Ивановиќ искуствата за солиден и цврст цртеж.

Во 1928 година Коџоман преку покусиот студиски престој со група студенти (предводени од професорот Петар Палавичини) во Италија, со посета на Фиренца, Рим и Венеција, прв пат доаѓа во директен допир со делата на италијанската ренесансна уметност. Најголемо доживување за него била средбата со оригиналните дела на Ботичели, Тинторето, Тицијан и др.

Во 1929 бил и неговиот прв настап пред белградската публика, кога како гостин излагал на II есенска изложба на сликарските и скулпторските дела на белградските уметници во Уметничкиот павилјон „Цвиета Зузориќ“ во Белград.[10] А веќе наредната, 1930 година неговиот настап на II пролетна изложба на сликарските и скулпторските дела на југословенските уметници во Белград, бил одбележан како успешен и од ликовната критика „... забележано е... првото изложено дело на Ванѓел Коџомановиќ...“[11]

По отслужувањето на деветмесечниот воен рок во Сараево, на 11 ноември 1931 Коџоман стапува на служба како ликовен педагог во Охридската гимназија — професор за предметот цртање со калиграфија. Во почетокот работел како суплент-приправник (1931-1935). Во 1935 работел на темата „Архитектурата и живописот на црквата Св. Софија во Охрид“, во која, откако во уводниот дел ја прикажал историјата на Охрид од неговото постоење, детално ја разработил архитектурата, пластиката и живописот во Св. Софија. Со оваа тема Коџоман го положил професорскиот испит во Белград во 1935 и станал професор во Реалната гимназија во Охрид.

Со доаѓањето во Охрид, во триесеттите години, Коџоман попаднал во една малограѓанска, еснафски закожурена средина, која немала никакво разбирање за ликовната уметност. Несфатен од околината, судрувајќи се постојано со провинциски и малограѓански мислења, Коџомоан ќе доживее привремена творечка криза. Без стимул, оддалечен од ликовните центри, почнуваат да се гасат неговите младешки желби. Меѓутоа, овој период ќе биде краткорочен. Во Охрид, преку летните месеци (од 1930 до 1933), Коџоман се среќавал со своите колеги — сликари кои доаѓале од поголемите ликовни центри, меѓу другите Лазар Личеноски и неговиот професор Љубо Ивановиќ на кого, спрема искажувањата на Коџоман, најмногу му должи за пребродувањето на творечката криза. Во честите разговори водени крај брегот на Охридското Езеро, тој бил критикуван за пасивизацијата и убедуван дека треба да продолжи. Веќе во 1933 Коџоман отпочнал со несомнен творечки интензитет повторно со штафелајното сликарство, така што тој често ја спомнува оваа година како почетна во своето сликарство. Во неговото ателје во Охридската гимназија веќе се насобрале повеќе платна: портрети, мртви природи и пејзажи со мотиви од Охрид и Струга. Ова враќање на Коџоман кон сликарството, нешто подоцна со нескриена радост го одбележал неговиот пријател Личеноски: „... Ова лето, кога го посетив неговото ателје во државната гимназија, пријатно бев изненаден од големиот број портрети, пејзажи и мртви природи, кои Коџомановиќ ги направи во текот на минатата година. Во пејзажите и во мртвите природи му недостасува извесна техничка слобода, додека во портретот (кој инаку најмногу го интересира и во кој е и неговата сила), се гледа сериозната и прибрана уметничка природа на Ванѓел Коџомановиќ. Една сликарска постапка без афектација и извештаченост, наметлив и во толкава мера упростен што напомнува на Мане...“[12]

Во 1932/33, преку летните месеци следел археолошки курс во Белград и притоа ги посетувал археолошките локалитети во Србија со Ѓорѓе Мано — Зиси, Ѓурѓе Бошковиќ и др.

Во 1934 станал член на Здружението на српските ликовни уметници. Од 1936 год. Коџоман скоро редовно учествувал на пролетните изложби на сликарските и скулпторските дела на југословенските уметници и на есенските изложби на белградските уметници во Белград.

Во 1938 год. веќе бил подготвен за прв самостоен настап. Друштвото на љубителите на уметноста „Јефимија“[13] во Скопје од 3 до 13. IV 1938 година ја организирало неговата прва самостојна изложба или, како што тогаш ја нарекувале, „Колективна изложба радова Ванђела Коџомановића“.

Изложбата ја отворил д-р Франце Месеснел.[14] На свеченото отворање била приредена и литературна вечер со чајанка[15].

По одржувањето на првата самостојна изложба, која од тогашната ликовна критика била позитивно оценета, Коџоман успеал да ја оствари одамнешната желба, да се врати во Белград, градот каде што го стекнал своето академско образование., Во овој ликовен центар тој успеал да добие место како професор по ликовно воспитување во VII машка гимназија. Во Белград останува цели 6 години, од 1938 до 1945.

За време на својот подолг престој во Белград Коџоман постојано бил присутен во ликовниот живот. Покрај учеството на веќе спомнатите пролетни и есенски изложби, мошне е значаен и неговиот настап на изложбата на независните сликари, таканаречената „Бојкоташка“, приредена во Белград во 1937[16]. Потоа во *Салонот на независните уметници* учествувал во 1939 и 1940, каде што бил единствениот претставник од Македонија, заедно со тогаш напредните и веќе афирмирани уметници: Крсто Хегедушиќ, Ѓорѓе Андреевиќ — Кун, Бора Барух, Иво Шеремет, Воја Димитриевиќ и др. Истовремено во летните месеци, кога се враќал во родниот крај, Коџоман активно учествувал во културно-забавниот и спортскиот живот на Струга. Оваа негова активност датира уште од времето на гимназиските денови. Така во јуни 1923 група ученици од Охридската гимназија, меѓу кои и Коџоман, го формирала фудбалскиот клуб „Црн Дрим“ во Струга, кој ја привлекувал сета градска младина.

Во Струга бил формиран и младински тамбурашки оркестар што свирел на приредби, а Коџоман бил главен организатор. Како студент во Белград посетувал часови на школата за танц, стекнал право да учи и други и во Струга собирал млаДинци, учејќи ги да играат модерни игри. При тоа, понекогаш доаѓал и до судрувања со режимските власти. Така, според искажувањата во трудот на Александар Апостолов, во еден полициски извештај било одбележано дека на 19. VIII 1939 во хотелот „Турист“ во Струга била приредена другарска вечер на која присуствувале околу сто граѓани. Доцна вечерта, околу 23,15 часот почнале да се пеат „бугарски национални песни“: Болен ми лежи Миле Поп Јорданов, Пајдушката, Мама ме прати на долните дуќани и др. Овие песни ги пееле Вангел Коџомановиќ, професор од Белград, Владо Малевиќ, богослов од Битола, Никола Несторовиќ, студент на Шумарскиот факултет во Земун и др. Поради тоа некои од нив биле затворени, а Коџаман бил казнет со парична казна[17].

Времето на окупацијата Коџоман го поминал во Белград како ликовен педагог и со намалена творечка дејност во годините на окупацијата на земјата. Само неколку дена по ослободувањето на Белград, во октомври 1944 година, стапил како воен сликар на должност шеф на Одделот за пропаганда при Главниот штаб на Македонија за ширење на ликовната уметност во војската и народот, на која останал шест месеци, до 1. VI 1945 година. По демобилизирањето се вратил повторно во Белград да ги изврши формалностите околу префрлувањето во нашата Република. Во крајот на септември 1945 година Коџоман дошол во веќе ослободеното Скопје, каде што се вработил како професор во Средната художествена школа, која во 1948 година прераснала во Училиште за применета уметност. На таа должност останал сè до 1952 година. Наскоро, по ослободувањето на Скопје, Коџоман стапил во брак со својата колешка од белградската гимназија Рада и од овој брак има два сина: Ѓорѓи и Милош. Од 1952 па сè до 1972 кога се пензионирал, работел како професор на Вишата педагошка школа во Скопје, каде што предавал сликарство и методика на ликовното воспитување. Тој е основач на ликовната група при Педагошката школа во 1952 година во Скопје и учител на повеќе генерации млади македонски уметници и ликовни педагози, кои денес дејствуаат низ целата наша Република[18].

За својата пионерска улога во развитокот на научно-истражувачката работа во ликовната педагогија на Македонија, Коџоман го доби и почесното звање на заслужен ликовен педагог на Југославија во 1972 година во Скопје.

Вангел Коџоман е и еден од основачите на Друштвото на ликовните уметници на Македонија и долгогодишен член на неговата Управа. Како член на ова Друштво учествувал на сите негови изложби од основањето во 1945 година до денес, организирани во земјата, како и на повеќе тематски изложби одржувани во Републиката. Така, меѓу другите позначајни изложби, во 1953 год. Коџоман заедно со Личеноски и Мартиноски ја претставувал македонската ликовна уметност на големата изложба „Половина век на југословенското сликарство 1900 — 1950“ во Модерната галерија во Загреб.

За време на својот четиримесечен студиски престој во 1955/56 во Париз Коџоман имаше можност да посетува секојдневно галерии и музеи, задржувајќи го своето внимание најмногу на делата од Лувр, одушевувајќи се истовремено од твор-

бите на Сезан, Ван Гог, Делакроа, Рембрант и др. класици, а посебно со делата на импресионистите. Во 1958 год. во Скопје беше организирана неговата јубилејна изложба по повод 25 години ликовна и педагошка дејност. Изложбата претставуваше и прво најцелосно дотогаш согледување на неговото творештво во Скопје. За ова изложба го добил и Орденот од I ред од Претседателот на Републиката[19].

Во 1961 година беше организирана неговата ретроспективна изложба (1933 — 1961), во Струга, а во 1962 тематската изложба „Струга во минатото", исто така во Струга[20].

Во 1972 година во Скопје се прикажуваше тематската изложба „Старата скопска чаршија"[21], а во 1974 година во новоотворениот хотел „Бисер" на брегот на Охридското Езеро кај с. Калишта, повторно ретроспективна изложба (1931-1974) од која преку 30 дела се наоѓаат во трајна сопственост на овој објект.

Истата година како легат на авторот во Струга е отворена постојаната тематска изложба „Струга во минатото", сместена во Спомен-куќата на Вангел Коџоман, наспроти Домот на Браќата Миладиновци. 30 дела: масла и акварели од различни периоди на неговото творештво, подарени од авторот претставуваат симболично враќање на долгот кон родниот крај, кој пак, од своја страна, знаеше да ја цени оваа донација и на авторот му ја додели Ноемвриската награда на градот Струга во 1975 година. Иако одделен од родниот крај, Коџоман со месеци, со години повторно му се враќа, постојано одбележува, регистрира, документира и ликовно транспонира мотиви од Струга, од старата градска архитектура, природните амбиенти, езерото, Црни Дрим и луѓето кои живееле и се движеле под тоа поднебје. Тој ликовно ја воспеа својата Струга, стана нејзиниот биограф по патот на уште редица југословенски автори, чиишто пејзажи добиваат локална „обоеност": Милан Коњовиќ (Сомбор и Војводина), Исмет Муезиновиќ (Тузла), Сава Шумановиќ (Срем и родниот Шид) и др. Во овој контекст на споредби, пригодно е одбележувањето од авторот на предговорот за самостојната изложба „Струга во минатото" во 1962 година.

„... Големите луѓе имале свои биографи. И градовите. Случајот сакал и оваа мала Струга, нашата „Венеција", да има свој биограф во лицето на нејзиниот син сликар Вангел Коџоман, ако така може да се каже за колекцијата слики „Струга во минатото..."[22]

Последната самостојна и ретроспективна изложба на Вангел Коџоман е приредена во рамките на Каравaнот на нациите 75 во Торонто (Канада) во 1975 година. Изложбата била добро примена и од ликовната критика и од голем број наши иселеници за кои средбата со творбите на Коџоман претставувала доживување и повторно среќавање со ликовно транспонираните амбиенти од „стариот" крај.

За своето долгогодишно сестрано творечко дејствување, за истакнатата улога во развитокот на ликовната педагошка мисла во Македонија, Коџоман, еден од основоположниците на македонската современа уметност, го добива во 1969 година највисокото признание на нашата Република — Октомвриската награда за животно дело на СРМ.

Член е на Македонската академија на науките и уметностите од 1975.

II. ТВОРЕШТВО

А. СТИЛСКИ РАЗВОЈ

1. УВОД

Мошне често во ликовната историја на македонското современо сликарство се спомнуваат имињата на Димитар Пандилов, Лазар Личеноски и Никола Мартиноски како најмаркантни творечки индивидуалности во предвоениот период. Неправедно би било да не се одбележи и пионерската улога на Вангел Коџоман во овој период, кој веднаш по нив временски се вбројува во редот на основоположниците на македонската модерна уметност, заедно со уште неколкумина други уметници (Томо Владимирски, Љубомир Белогаски, Василие Поповиќ — Цицо во сликарството и Димо Тодоровски во скулптурата). А во целина нивните опуси се истовремено и составен и значаен дел на современото југословенско сликарство.

По длабоко вкоренетата традиција на уметноста со религиозна тематика, тие ја отпочнуваат пионерската улога во осовременувањето на македонското сликарство. Додека другите југословенски народи имаа веќе своја изградена традиција за профани мотиви уште од порано, кај нас таа се појавува кон крајот на XIX век, но својот вистински развиток го одбележува со пејзажите, портретите и социјалните мотиви на Пандилов, Личеноски, Мартиноски, Коџоман и др. Со својот современ приод кон природата и светот, ослободувајќи ја сликата на пределот од религиозната содржина, внесуваат лирска атмосфера, реалистички ја опсервираат, или пак преку експересијата на формите и бојата ја изградуваат својата лична визија спрема природата и светот.

Целокупниот уметнички опус на Вангел Коџоман создаван скоро половина век (1928-1976), по сеќавањето на авторот, изнесува околу 2.500 слики (без цртежи и скици), работени во техниките: масло, акварел, пастел, темпера, мозаик, витраж, зграфито и др. Пред војната, ценет најмногу како акварелист (создал неколку циклуси акварели од 1928 до 1950), по војната работи најмногу во маслена техника (на платно, картон и хартија). Во сликарството на Коџоман, чие што творештво е одредено со некои основни карактеристики што трајно останале, тешко можат да се изделат одредени фази, некои разграничени и различни целини. Временски и по некои стилски карактеристики, неговото сликарство би можело да се класифицира во два поголеми периода: 1) на дела, создадени во предвоениот период сé до крајот на петтата деценија на XX век, во кои почнува со академски реализам и користење некои поуки на постимпресионистичкото сликарство на белградската ликовна школа на III и IV деценија и 2) на дела, создадени во периодот, условно земен до 1950 година, односно во текот на VI, VII и VIII деценија, во кои пиктуралните преокупации на авторот доаѓаат во прв план, преку своеобразен колористички експресионизам со национална „обоеност“, со користење на некои поуки на фовиситичкото сликарство и понекогаш елементи со романтично-фантастичен призвук.

Од друга страна, тематската определеност на Коџоман е мошне разновидна. Тој изградува во своето сликарство традиционална иконографија на скоро сите класични сликарски мотиви: актови, портрети, мртви природи, историски портрети и композиции, слики со социјален призвук и етнофолклорни елементи и др. Но интересот за пејза-

жот е доминантен, пред сé за пејзажот на родниот крај, кој кај Коџоман е препознатлив по својата колористичка експресија, по карактеристичната организација на композицијата, реализиран во бројни варијанти, што се повторуваат повеќе или помалку успешни, повеќе или помалку убедливи и впечатливи. Некои од нив секако ќе влезат во антологискиот дел на македонското пејзажно сликарство (Чунови I и II од 1940, Пченка од 1946, Мотив од Прилепско од 1956 и др.).

Додека творештвото на Никола Мартиноски е експресионистички насочено со предимен интерес за човекот и мотиви од социјална тематика, творештвото на Лазар Личеноски е насочено кон колористичкиот експресионизам со посебен акцент на македонкиот пејзаж, во творештвото на Димитар Пандилов на преден план излегува импресионистичката постапка со интимистички поттекст, со етно-социјални мотиви, кај Љубомир Белогаски преовладува суптилен лирски реализам во пејзажите во акварелна техника, кај Томо Владимирски е доминантен фовистичко-експресионистичкиот пејзаж на македонското поднебје, творештвото на Коџоман не се поврзува со ниеден од нив. Во една пообопштена споредба неговото сликарство би можело да се доведе во корелација со творештвото на Личеноски, повеќе по сличната тематска определеност (слични мотиви од македонското поднебје: езерски пејзажи, сончогледи, долапи, некои социјални мотиви и сл.) и по пиктуралните преокупации кои и кај едниот и кај другиот излегуваат на прв план, со издиференциран творечки пристап и резултати.

Коџоман е пред сé сликар на македонското поднебје, изразит пејзажист и портретист, регистратор на сето она што сега нé опкружува, и на сето она што изминало, што времето го прегазило, што новите услови на живот и засилената урбанизација неповратно го однеле. Со децении тој ги регистрира и ликовно пренесува промените што настануваат во природните и урбанизираните амбиенти на македонското поднебје. Притоа, се забележуваат различни приоди во транспонирањето на пејзажот: барање на убавината на одреден миг, барање на импресија, сликање на експресивно субјективна анализа, реално опсервирање и регистрирање. Најпрепознатливиот елемент во неговото сликарство е бојата. Својата интима и чувства непосредно ги пренесува во сликарско сиже, растоварен од влијанијата на доминантните движења во современата светска и југословенска ликовна уметност, со цел, како што самиот често спомнува, за создавање на сопствен ликовен ракопис.

2. ПОЧЕТОЦИ И ШКОЛУВАЊЕ (1920 - 1930)

Интересот за сликарство кај Коџоман потекнува уште од најраното детство. За тоа постоеле неколку битни предуслови: вродената желба за пиктурално изразување, што била поттикната и од богатството на боите што ги среќавал од најраните години во работилницата на неговиот татко — терзија на женски селски носии, присуството и можноста за директно запознавање со најзначајните дела на нашето средновековно сликарство: фреските и иконите во струшките и охридските цркви и манастири и преубавите природни амбиенти на родниот крај. Иако немал речиси никаков ликовен педагог за време на гимназиското школување, Коџоман во својот цртачки блок секојдневно ги скицирал и портретирал своите другари и блиски роднини.

Со доаѓањето во Белград и запишувањето на Уметничката школа за редовен студент (1924), отпочнува систематското проучување на сликарските закони. Тоа е Белград во средината на третата деценија. Ликовната атмосфера ја создаваат довчерашните париски, минхенски, виенски, пештански и краковски ученици. Белград доживува брза урбанизација и европеизација. Меѓутоа, материјалната база е сé уште слаба. Нема постојани изложбени простории, ниту многубројна уметничка публика. Уметноста се наоѓа на пресвртница помеѓу старото и новото што го носат студентите од другите европски центри. Наскоро почнува да се засилува и уметничкиот живот, се основаат авангардни ликовни списанија: *Путеви* (1922); *Сведочанства* (1924); се основа групата *Зограф* (1928), што ја негува најмногу традицијата и националното во уметноста, групата *Облик* (1926), што оби-

лува со разновидни уметнички струења и вредности, се основа Уметничкиот павилјон „Цвиета Зузориќ“ (1928). Во 1929 се одржува Есенската изложба на белградските сликари и скулптори во новооснованиот павилјон, на која излага за прв пат и Вангел Коџоман една мртва природа во масло.

На Уметничката школа во Белград наставата се изведувала по одредена програма. Своите први систематски ликовни искуства Коџоман ги стекнал кај професорите Бета Вукановиќ, Љубо Ивановиќ, Илија Шобаиќ и на академскиот курс од 1928-1930 кај познатиот српски импресионист Милан Миловановиќ.

Во овој период на школување се настанати значајни дела на Коџоман што денес ги чува во своето ателје: *Акт I* (1929) и *Акт II, III, IV* (1930) работени по модел, академски сфатени, реалистички опсервирани, анатомски точно предадени. Во 1929 е настанат *Автопортрет I* во маслена техника, изведен во придушен темен тоналитет и со примена на светло темни односи во изведувањето на ликот. Овие спомнати дела доаѓаат по неговиот краток студиски престој во Италија (1928), кој несомнено има влијание врз творештвото на Коџоман од овој период, преку користењето на некои искуства на старите мајстори на италијанската ренесансна уметност. Тоа особено се забележува во *Портретот на девојче* (1932), изведен во топол темноцрвен и маслинест тоналитет, со несомнени валерски вредности. Од 1930 е неговиот *Автопортрет II* во кој се забележуваат реминисценции од импресионистичкото сликарство на неговиот професор Миловановиќ.

Во 1930 година Коџоман се појавува на II пролетна изложба на сликарските и скулпторските дела на југословенските уметници во Белград со *Студија на глава* во маслена техника.

3. ОХРИДСКИ ПЕРИОД (1931-1938)

Од Уметничката школа во Белград, која ја завршува заедно со академскиот курс во 1930 Коџоман стекнува солидно академско знаење, што го применува во веќе спомнатите дела со реминисценции на класичната уметност и академскиот реализам. Во 1931 се враќа во Македонија и се вработува како професор во Охридската гимназија.

Овој период по веќе спомнатата краткотрајна творечка криза е исполнет со несомнен творечки интензитет. Настануваат многубројни портрети, мртви природи и пејзажи, а особено успешно реализирани акварели со кои често се појавува од Охрид на пролетните и есенските изложби во Белград, како член на Здружението на српските ликовни уметници. Охрабрен од првите успешни настапи во ликовниот центар на земјата, одбележани и во ликовната критика,[23,24], со особен творечки ангажман Коџоман се подготвува за својот прв самостоен настап во Скопје. Во организација на друштвото „Јефимија“ во 1938 година на самостојната изложба излага 56 дела (масла, цртежи и акварели), која е добро примена од ликовната критика и добро посетена. Скоро сите дела од оваа изложба, со исклучок на фамилијарните портрети се продадени. На изложбата, меѓу другите се изложени и некои од неговите позначајни дела: *Портрет на мојата мајка* (1935), *Каменоресци* (1936), *Охридски пољак* (1937), како и повеќе пејзажи од Охрид, мртви природи, цвеќиња и др. За овој настап ликовниот критичар Петар Слиепчевиќ одбележува: „...Изложени се добар број слики во маслени бои, акварели и цртежи. Главно го прикажува својот крај, средината во која живее, особено во акварел. Се истакнуваат добро обработени мотиви со Охридското Езеро, има исто така карактеристични портрети и мртви природи. На работите се забележува влијанието на италијанските мајстори...“[25] Слиепчевиќ прави замерка за решавањето на проблемот на заднината, истакнувајќи дека авторот не успеал сѐ уште да совлада еден од најтешките проблеми во сликарството:

„...Неговиот хинтергрунд често ја голта фигурата...“[26] И уште едно позитивно искажување за делата на Коџоман од оваа изложба: „...иако далеку од уметничките центри и без можност да се развива во академиите во странство, тој успеал да најде свој карактеристичен израз што наиде на допаѓање кај сите почитувачи на неговиот талент...“[27] На друго место ќе биде истакнато:

„...Сите изложени работи се одликуваат со младешка ведрина и фина чувствителност за усогласеноста на боите и линиите, што сето заедно го прикажува г. Коџомановиќ како сликар, во кој Јужна Србија ќе добие свој нов уметнички интерпретатор...“[28]

По искажувањата на критиката, по мошне скромниот каталог (со само неполни каталошки податоци) и по сеќавањето на самиот автор, првата самостојна изложба може да се оцени како успешна.

По само неколку дела забележани од оваа изложба, главно кај самиот автор и во неколку институции во Скопје, сликарството на Коџоман до овој период забележува развиток во сликарската постапка: од академски реализам, со несомнени валерски вредности во портретите и мртвите природи, до примена на постимпресионистичките поуки стекнати од белградската ликовна школа во пејзажите, постапка која Коџоман ќе ја развива и понатаму скоро сé до крајот на V деценија. Во лирско-реалистички опсервираните пејзажи на родниот крај, многубројните портрети и мртвите природи се забележува суптилниот колорит во кој цртежот не е особено истакнат.

Веднаш по одржувањето на првата самостојна изложба, која многу има придонесно за неговата афирмација како ликовен уметник, Коџоман успева да ја оствари својата дамнешна желба и да премине во Белград како професор по ликовно воспитување во VII машка гимназија, каде што останува сé до 1945 година.

4. БЕЛГРАДСКИ ПЕРИОД (1938-1945)

Непосредно пред Втората светска војна, кога Коџоман доаѓа во Белград ликовната клима во крајот на IV деценија е детерминирана од два битни естетско-стилски правци: од една страна е таканаречената „чиста уметност“, сета во знакот на експресионизмот на бојата и гестот (Коњовиќ, Биелиќ и др.), интимизмот (Радовиќ, Шумановиќ и др.), поетскиот реализам (Челебоновиќ, Милосавлевиќ и др.) и која имаше свои варијанти и претставници во различни национални и културни подрачја на Југославија. Од друга страна, беше ангажираната уметност на која ѝ припаѓаа учесниците во Салонот на независните и групата Живот. Меѓу тие две сфаќања настанувале жестоки политички, идеолошки и естетски судрувања. Во таква ликовна клима Коџоман во Белград работи како ликовен педагог и напоредно твори. Во тоа време спаѓа неговото учество на *Бојкоташката изложба* (1937) и во *Салонот на независните* (1937-1940).

Сликарската постапка на Коџоман во овој период главно го задржува континуитетот со творештвото до 1938 година во духот на лирската постапка со постимпресионистички белези, но и со несомнено послободен третман во решавањето на битните ликовни проблеми на бојата и формата. Во овој период, и покрај мошне тешките услови за работа ќе настанат неколку значајни дела на Коџоман во пејзажното и портретното сликарство: двете варијанти на *Чунови I* и *II*,[29] *Долап*, *Портретот на мојот татко*, *Портретот на професорката Деспа*, *Портретот на Слободан Драшковиќ*, како и успешно насликаниот *Минијатурен* акт (сите од 1940). Во овој период настанати се и повеќе мотиви од Струга и Охрид, мотиви од Белград (*Поглед на моето ателје I, II*, 1939 и 1940), *Ѓурѓеви ступови I, II* (1942), *Портрет на Рада* (1942) и други.

Во крајот на 1944 година Коџоман учествува на изложбата во полза за ранетите партизани во Белград. Од овој период датираат два акварела со претстава на партизанка и една слика во маслена техника, исто така со лик на партизанка, изведени реалистички, со нагласен цртеж.

5. СКОПЈЕ (1945-1976)

а) Социјалистички реализам (1945-1950)

Доаѓајќи во Скопје во новонастанатите општествено-политички и историски услови по Револуцијата, Коџоман покрај пионерската улога во развитокот на ликовната педагошка дејност во Македонија се обидува и творечки да се вклучи во новата естетика на таканаречениот социјалистички реализам. Меѓутоа, за новите теми не беше про-

најдена и нова форма, туку се прифаќаше ликовниот јазик на граѓанската уметност или пластичните формули на старите мајстори. Од уметникот се бараше да биде пропагатор на новите идеи. Се прифаќаа само дела што можеа директно визуелно да се доживеат, дела во кои цртежот е прецизен, композицијата јасна и формата реалистичка, додека пиктуралната убавина се ставаше на заден план. Затоа, мошне често, не само кај Коџоман туку и кај други уметници кои твореа во овој период, а кај кои бојата беше основното изразно средство, се создаваа дела што најчесто се губеа во осредност и плакатерство.

Покрај неколку мошне успешни дела изведени во духот на постимпресионистички поуки и кои излегуваат од контекстот на „ангажираната“ тематика, како што се *Пченка* (1946), *Кон Матка* (1946), *Пејзаж* (1947), *Мртва природа со дуњи* (1948), *Пејзаж со жито* (1950) и циклусот на акварели со мотиви од *Блед* и околината на *Сплит* (1948 и 1950), Коџоман создаде повеќе дела (слики, цртежи и скици) што се по тема „социјалистички“. Тоа се дела предадени со нагласена наративност, илустративност и дискриптивност, со прецизен цртеж и јасна композиција, на начин што не одговараше на сликарскиот сензибилитет на уметникот за кој пиктуралните елементи беа најважни. Со група сликари во 1947 година Коџоман ја посетува Младинската пруга Шамац — Сараево и оттаму донесе во цртачкиот блок забележени повеќе цртежи и скици со теми: работни акции, бригадири, копачи, минери, пробивање на тунели и сл. Од 1948 година датираат и неколку цртежи со мотиви од работните акции на Нов Белград[30]. Меѓу поуспешните дела на Коџоман од овој период со „ангажирана“ тематика може да се спомене сликата *Хидроцентралата во Песочани* (1950), во маслена техника, каде што авторот вложил напори илустративноста на темата да ја одржи во рамнотежа со ликовната обработка. Сликата е изведена во карактеристична скала на сиво-син тоналитет во исликувањето на пејзажот во задницата и успешно вклопена во композицијата, стилизирана и со геометризирани форми исликана градба на браната, во предниот план.

Во портретното сликарство на Коџоман од овој период се изделува сликата Грнчар (1946), добро проштудиран лик на средновечен работник, во смирен тоналитет, со послободно сликани површини во задницата и облеката и со примена на извесна блага стилизација на формите, потоа сликата *Описменета жена* (1948), реалистички опсервиран лик на девојка со шамија, во смирен тоналитет. Од овој период се и неколку карактеристични портрети: *Портрет на работник* (1947), *Селанец од Нерези* (1948), како и повеќе историски портрети и композициите *Повик во борба*, *Војводата зборува* и *Ослободувањето на Скопје* (сите три од 1951), „читливи“, со прецизна композициона шема и со нагласена илустративност.

б) Творечка зрелост (1950-1958)

Напоредно со интензивната педагошка дејност во УПУ и Педагошката академија во Скопје, Коџоман веќе како оформен уметник е постојано присутен во ликовниот живот на Македонија. Одбележано е неговото учество на сите годишни изложби на ДЛУМ во Скопје и другите градови на Македонија и Југославија, како и на сите позначајни тематски изложби што се одржуваа во овој период. Неговото учество на овие изложби е редовно одбележувано и од ликовната критика во дневниот и периодичниот печат. Истакнувана е неговата предимна заинтересираност за македонскиот пејзаж, неговото чувство за звучен колорит и слагање на боите, со повремени забелешки за некои нелогичности и историски неточности во композициите со историската тематика, како и за нагласената илустративност и декоративност во некои дела со мотиви од старата градска архитектура на Струга, Охрид и Скопје. Така, за учеството на Коџоман на изложбата на ликовните уметници од Македонија одржана во Белград во 1953 година е одбележано „... Вангел Коџоман со умеење, мирно конструира пејзажи видени во питорескните улици на Скопје и Струга. Понекогаш таа сигурност во постапката е сосема илустративна, површна и формално туристичка идеја *(Старата чаршија во Струга, Кујунџии во Скопје, Кон Бит-пазар)*, а понекогаш придонесува на благородното и по малку како на сон видено чувство да се развие преку злат-

ните окери и сребренестосините хармонии *(Мотив од Шар-Планина)*. . ."[31]

Сликарската постапка на Коџоман, што започна со академски реализам, преку користење на поуките од постимпресионистичкото сликарство, сега се развива кон своевиден колористичко-експресионистички насочен ликовен израз: Тој е, би се рекло, повеќе со реминисценции на експресионизмот, наместа измешан со елементи земени од фовистичкото сликарство, а понекогаш и со акценти на романтично-фантастични призвуци *(Гумно,* 1956, *Уплашени коњи* (1958 и др.). Во овој период ќе дојде до израз најмногу неговиот интерес за бојата, со примена на послободна форма во композицијата, елиминирање на некои детали и напуштање на реалистичната опсервација и предметната транспозиција. Ќе се појават масивни и цврсти форми во композицијата, со мошне честата контура, извлечена со црна боја, или во потемни нијанси на сивата, кафеавата и др., која ги фиксира рабовите на предметите и ги дели едни од други. Мекиот лиризам прераснува во експресивно чувство. Бојата, нанесена пастозно, станува појака: сината, црвената, зелената, црната во широка градација, изнурнуваат од поранешното сивило на неговата палета. Површините стануваат пошироки, со често ритмички нанесени потези, со смели судири на бои. Ова најмногу се забележува во неговите пејзажи, во кои станува најмногу личен, најмногу препознатлив. Цртежот не го опишува стриктно предметот, туку го преобликува, стилизира, обопштува, создавајќи место за боја и за одредување на ритамот во композицијата. Пејзажот кај Коџоман, локално „обоен", станува сега повеќе предел — симбол на одредено подрачје, на нашето, македонско подрачје.

Додека сите други претставници-основоположници на македонската современа уметност го посетуваа Париз и во него престојуваа повеќе или помалку во почетокот на своето творештво, во младешките години, главно по завршувањето на академското образование, така што нивниот престој во центарот на европската уметност е мошне значаен и се реперкуира во натамошниот нивен творечки развиток, Коџоман го посетува Париз во 1955 како веќе оформен уметник. Тоа ќе биде и причината, што тој, по враќањето од Париз, не ќе внесе некои битни измени во своето творештво, не ќе се поведе по доминантните ликовно-естетски насоки на европската уметност. Неговиот четиримесечен престој ќе биде повеќе драгоцена информација, повеќе запознавање со најновите дострели во европското сликарство. Во Париз Коџоман ќе биде повеќе импресиониран од старите мајстори, отколку од тогаш најавангардните претставници на париската школа, на нејзиниот нов пластичен јазик и антилитерарен став во сликарството. Оттаму ќе донесе повеќе скици, кои претставуваат едно лично, би се рекло, „балканско" видување на авторот на парискиот амбиент, интимни белешки за ликовно доживеаните париски мотиви: мостовите на Сена, улиците, мотиви и ликови од Монмартр, Латинскиот кварт и др.[32]

в) Стремеж за континуитет

Најзначајните творечки резултати на Коџоман ќе бидат презентирани на неговата голема ретроспективна изложба во Скопје во 1958 година. Да споменам неколку позначајни дела кои беа презентирани на оваа изложба и кои ги носат спомнатите естеско-ликовни вредности: *Автопортрет* (1955), *По зајдисонце* (1955), *Мотив од Прилепско* (1956), *Мотив од Црни Дрим* (1956), *Сончогледи* (1957), *Пензионер* (1958), *Жетва* (1958) и други.

Изложбата беше добро посетена, голем број дела откупени, а тогашната ликовна критика ја одбележа со достоен респект.

„. . . од еден лирик, тивок и смирен, со извесна доза на сентиментална обоеност во млади години, тој сега станува екстремен, буен и полн со немири креатор. Точно поради ова Коџоман е сè повеќе интересен и самобитен. . ."[33]

„. . . Во едно Коџоман останал свој: во чистите бои — доминантните зелена и црвена, над сината, жолтата и виолетовата Неговата фактура е пастозна, впечатокот фовистички, а мислата оди до иреалност. . ."[34]

„. . . Иако од тој негов последен циклус со сигурност би можеле да се одделат неколку смели ост-

варувања во доменот на композицијата и мртвата природа, сепак пејзажот како тема и преокупација на сликарот Коџоман е издигнат до неговиот најголем досегашен домет. . .“[35]

Тоа се само некои изводи од искажувањата на ликовната критика за творештвото на Коџоман презентирано на ретроспективна изложба во 1958 година во Скопје.

Во периодот по 1958 се забележува извесна творечка смиреност; во него доаѓа само до продолжување на континуитетот на сликарската постапка од VI деценија. Ќе излага на неколку значајни изложби: 1960 — *Македонски пејзаж* во Скопје; 1961 *Охридски мотиви* во Охрид, каде што добива прва награда за акварел[36], 1962 — *Македонски портрет на XIX и XX век* во Скопје и др. Ќе настанат повеќе дела со мотиви од скопскиот парк: *Заечки Рид II* (1961); *Мотив од Прилепско II* (1960), *Сончогледи* (1962), *Везилка* (1962), целата интонирана со етно-фолклорни белези, во основата инспирирана од поезијата на Блаже Конески „Везилка“ и др.

Трагедијата што го снајде Скопје во 1963 година ќе биде повод за настанување на циклус слики „26 јули 1963“, кој почнува уште од првите денови по земјотресот — и е реализиран во текот на 1964 и 1965 година.

Од 1960 до 1970 година, покрај повеќе пејзажи од циклусите „Жита“ и минијатурите на тема „Цвеќе“, Коџоман на тематските изложби посветени на НОВ и Револуцијата ги излага историските композиции: *Кон светла иднина* (1969) и *Илинден* (1969). Од 1970 до 1976, покрај повеќе портрети правени по порачка, најмногу работи на двата циклуси слики: „На Вардар“ и „Крај Вардар“.

Покрај сестраната тематска заинтересираност Коџоман во последниве години прави обиди за ликовно транспонирање на послободно решени композициони шеми во техниките: витраж, мозаик и зграфито.

Во хотелот „Бисер“ крај Струга во 1974 година има изведено 3 големи декоративно сфатени витражи со фолклорни елементи во стакло-пластика. Во 1975 година, заедно со сликарот Тофе Шулајковски и Петар Дракулевски, Коџоман е еден од коавторите на големиот мозаик во шалтер-салата на новите простории на Југобанка во Скопје, како и на зграфитото во истите простории на третиот кат.

Мозаикот во Југобанка (I — ѕид 325×340 см.; II — ѕид 630×340 см.). успешно е вклопен во амбиентот и го облагородува со топлиот колорит на природно обоените каменчиња. Со асоцијација за извесно динамично движење на полукружните и кружните елементи, декоративна и стилизирана, композицијата преминува во апстрактно-асоцијативна, со извесни елементи на симболика.

Б. ТЕМАТИКА

Тематиката во делата на Ванѓел Коџоман е мошне разновидна. Речиси не постои мотив од класичната сликарска иконографија, до кој тој не се допрел, следејќи ги истовремено и актуелните теми. Меѓутоа, сепак можат да се одделат неколку сликарски сижеа кои најчесто ги среќаваме кај Коџоман и кои тој ги изведува во масло, пастел, акварел и цртеж: актови, портрети, мртви природи, пејзажи, социјални мотиви, историски портрети и композиции, со посебен творечки ангажман кон пејзажот и потретот, во кои ги достигна и своите најзначајни остварувања.

МАСЛА

1. Актови

Меѓу првите ликовни остарувања на Коџоман создадени во текот или веднаш по завршувањето на Уметничката школа во Белград, спаѓаат актовите од 1929 и 1930 година, во маслена техника, на кои им претходат повеќе школски цртежи — актови, со молив и јаглен.

Во актовите Коџоман го разработува проблемот на ликовната транспозиција на човечкото тело, насто-

јувајќи да го предаде со убедлива анатомска точност и природност на ставата. Актовите се работени по модел, цврсто моделирани, контурите стегнати, пластичноста постигната со благи нијансирања на сивоокернозеленикавите тонови при исликувањето на инкарнатот. Спокојните, масивни облици на женското тело, се поставени на грижливо обработена површина во повеќе градации на зелената и сиво-сината боја. Во овие дела на Коџоман се чувствува духот на белградската ликовна школа од почетокот на IV деценија, со извесни благи реминисценции на сличните преокупации кај Јован Биелиќ. Како посебно успешен би го изделила *Минијатурниот женски акт* (1940). Сликан е во Белград, непосредно пред почетокот на војната. Нежните форми на женското тело поставени се во ентериер. Додека самиот акт е сликан со меко обликувани форми без нагласен цртеж, сиот во окерест тоналитет, наместа со розови акценти нанесени на инкарнатот, задницата и амбиентот во ентериерот се предадени со поцврст и нагласен цртеж и поинтензивен колорит во исликувањето на ентериерните детали.

Коџоман создаде и неколку актови и по војната, за време на својата работа во УПУ во Скопје, по модел, во кои се забележуваат извесни недоследности во исликувањето на рацете и изведувањето на ракурсите.

2. Портрети

Појавата на портрети со современи атрибути во македонската уметност е одбележана уште кон средината на XIX век, преку некои дела на последните зографи: Дичо Крстовиќ, Димитрија Андонов Папрадишки и Ѓорѓи Зографски. Веќе во првите децении на XX век се појавува портретот како самостоен сликарски род кај скоро сите основоположници, академските сликари: Мартиноски, Личеноски, Пандилов, Коџоман, Владимирски, Белогаски, Цицо и др. Кај Коџоман, покрај пејзажот, портретот се јавува како најчест сликарски мотив.

Тој главно има интимистичко-реалистички карактер. Покрај повеќе семејни портрети (мајка, татко, сопруга, синови), Коџоман изработил и по порачка голем број портрети на свои пријатели и историски портрети.

Првите дела од овој сликарски род, настанати во предвоениот период, работени се со настојување субјектот да се моделира што пореалистички. Тогаш тој останува во рамките на смирен академски пристап, задржувајќи ја природната боја на инкарнатот, а портретот во целина го предава во придушен колорит со темносин, маслинест и сив тоналитет во повеќе градации.

Меѓу неговите најстари портрети посебно внимание заслужува *Портретот на девојче* (1932), класично моделиран, со успешно изведени светлотемни соодноси, во темноцрвен и придушен кафеав тоналитет, студиозно работен со веќе здобиените солидни знаења од Академијата.[37]

Многу послободно исликан, со поширoки потези, во смирен колорит е *Портретот на мојата мајка I* (1935), во кој успева да направи, покрај другото, и физиономско-психолошка анализа на ликот. Во *Женскиот портрет* (1935) се забележува сличниот послободен третман, но сé уште во рамките на академското сфаќање за моделирање на ликот на младата девојка и со природна боја на инкарнатот. Од 1935 година е и простудираниот лик на Мишковиќ, членка на Друштвото „Јефимија", како и *Ноќниот чувар,* моделиран со реалистички пристап, со потенцирана психолошка анализа на ликот во придушен сиво-син тоналитет, на кој ги спротивставува топлите тонови нанесени на лицето и рацете. Во *Охридскиот полјак* (1937) веќе се насетува во портретното сликарство на Коџоман примената на поинтензивен колорит нанесен во поширoки плотни врз платното, појавата на контурата, која подоцна ќе биде понагласена, употребата на линеаризми во иcкликувањето на поедини делови на ликот (мустаќите, веѓите и сл.), со што се постигнува впечаток за неговата седост. Преку парталавата облека на полјакот потенцира и извесен социјален момент на своето време. „. . . Коџоман се јавува како верен интерпретатор на средината и луѓето каде што се родил, со кои доаѓал во непосреден допир, скоро идентично ги бележи тие односи што одумирале или се на пат да

исчезнат. Коџоман ќе се зафати со судбината на малиот човек, ќе ни го предаде со сета негова животна тривијалност — документирано, но и со една топлина за тој свет (Полјак, Старец)...“ — одбележано е во ликовната критика за овие социјално интонирани дела на Коџоман.[38] Од 1939 година датираат и четирите фамилијарни портрети на семејството Поповиќ во Белград. Меѓу нив се изделува *Портретот на Димитрие Поповиќ*, исликан во домашен амбиент на добро ситуирана граѓанска фамилја во Белград од крајот на четвртата деценија. Реалистички сфатен, со природна боја на инкарнатот, со примена на валери во исликувањето на ликот, добро простудиран. Во *Портретот на Лилјана Поповиќ*, ликот на девојчето е исто така поставен во интимна домашна атмосфера, меѓутоа со многу послободно исликана заднина со широки потези на сино-зеленикаво-белузлавиот колорит. Особено слободно е исликано, без детализирање, цвеќето во вазната кое е само пиктурално нагласено со црвеникави и зеленикави тонови.

Меѓу повеќето портрети на неговата сопруга настанати од 1942, кога сé уште му била колешка во гимназијата, па сé до денес, внимание заслужува *Портретот на мојата жена I* (1942), исликан со нагласен цртеж, без густи нанеси, со смели соодноси на боите, поставени мазно, така што на места се назира структурата на самото платно. Во *Портретот на мојата жена II* (1945) се чувствува настојувањето на авторот за внесување на физиономско-психолошка анализа, додека во *Портретот на мојата жена III* (1945) се забележува посмело компонирање на колористичките односи. Од 1945 година е и добро простудираниот лик на неговиот пријател и колега *Димо Тодоровски*.

Од 1945 до 1950 година настанати се повеќе портрети, реалистички сфатени и со извесен социјално-општествен призвук, како што се: *Грнчар*, (1946), во кој успешно реализира добро простудиран лик на стар грнчар, а од друга страна предава лик на „малиот“ работен човек во акција. Од овој период се и портретите *Работник* (1947), *Селанец од Нерези* (1947-1948), *Описменета жена* (1948) и др., како и поголем број историски портрети работени по порачка и реализирани со различит успех: *Баба Ристојца* (Илинденка — 1945), *Портрет на Илинденец* (1946), *Гоце Делчев* (1947), *Лазар Колишевски* (1950, 1951), *Пере Тошев* и *Ѓорче Петров* (1950), *Тито* (1954, 1950-1976), *Константин и Димитрија Миладиновци (1961)* и др. Меѓу овие реалистички сфатени портрети, по своите ликовни квалитети се изделува портретот на *Ѓорче Петров*, класично моделиран во придушена гама на темносини и сиви тонови, со примена на тонско сликање на ликот. Во VI деценија настанати се и повеќе портрети. Во ликот на *Пензионер* (1958), добро простудиран, се забележува смело компонирање со погусти наноси, со нагласен цртеж и контурирање на формите. Во *Портретот на жена* (1956), еден од серијата женски портрети од овој период применува смело компонирани широки контурирани површини во интензивен колорит. Последниве години изработил повеќе портрети на свои пријатели главно по порачка, реалистички сфатени во смирен тоналитет, повеќе или помалку успешни: *Портрет на Д. М.* (1970), *Портрет на Ж. В.* (1971), *Портрет на Ц. В.* (1976) и др.

Согледувајќи го во целина портретното сликарство на Коџоман може да се извлече заклучокот дека преку некои од своите портрети Коџоман успева повеќе да ги одразува психолошките, социјалните и етничките белези на нашиот човек, отколку настојувањето да моделира лик со одредена физиономија. Поголеми резултати постигнува кога при портретирањето е ослободен од стегите на директното „позирање“, кога успева контактите со своите модели да ги воспостави на една поширока основа, кога ликот добива димензии на пошироки, би се рекло „национални“, белези: *Ноќен чувар*, *Портрет на мојата мајка I*, *Охридки полјак*, *Грнчар*, *Пензионер* и др.

3. Автопортрети

Сличен стилски развиток се забележува и во неговите автопортрети. Од 1929 до 1976 година има направено 14 автопортрети во масло и пастел. Тие имаат изразито автобиографски карактер и овозможуваат да се следи ликот на авторот од најмладите години до денес. Најстариот *Автопортрет*

I (1929) е од периодот кога Коџоман е сé уште почетник но кај кого веќе се насетува чувството за моделирање на ликови и психолошка опсервација, академски сфатен, со помалку строг цртеж, со примена на светлотемни односи, а во целина изведен во темен тоналитет. Во *Автопортретот II* (1930) се забележуваат во сликарската постапка некои поуки земени од импресионистичкото сликарство на неговиот професор Миловановиќ со карактеристичните, ритмички пошироки моделирани површини. Повеќе убедлив е *Автопортрет III* (1940), изведен со суптилен сивкавосин тоналитет и со психолошка продлабоченост. Со слична сликарска постапка е настанат *Автопортретот VI* (1948), а потоа следуваат неколку автопортрети од VI деценија во кои е евидентна сликарската постапка на авторот соодветна со онаа во пејзажите од овој период, каде на преден план излегува експресијата на боите и формите: *Автопортрет IX* (1955). Ваквата постапка се повторува и во другите автопортрети настанати од 1955 до 1976 година.

4. Пејзажи

Пределот кај Коџоман се јавува како најчеста мотивска преокупација. Тој сликал пејзажи секаде каде што престојувал (Србија, Далмација, Словенија и др.). Меѓутоа, вонредните ликовни можности што ги дава екстериерот и богатата колористичка полифонија што ја содржи македонскиот пејзаж, посебно го импресионираат авторот. Во текот на целото свое долгогодишно творечко дејствување тој ќе биде постојано преокупиран со пејзажот на македонското поднебје, посебно со пејзажот на родниот крај и ќе реализира стотици пејзажи во маслена техника и акварел. Покрај неколку други македонски уметници од неговата генерација, кај кои исто така мошне често го среќаваме пределот на родниот крај, Коџоман се афирмира во македонското современо сликарство како изразит опсерватор на нашиот природен амбиент, како негов хроничар. Природата ја набљудува различно: од аспектот на нејзиното реално транспонирање во почетните дела; со користење на извесни поуки од постимпресионистичкото сликарство на белградската сликарска школа од IV деценија изведени во сивкаво-син колорит, во периодот условно земен до 1950 година; и со нагласена експресија на боите и формите во VI и VII деценија, во кои се насетуваат реминисценции на експресионистичката постапка, со елементи на фовизмот.

Во предвоениот период тоа се најчесто мотиви од родната Струга, Охрид и нивните околини: Калишта, Пештани, Горица, Свети Наум, Црни Дрим, а пред сé и најчесто Охридското Езеро. Долг период по војната Коџоман живее и работи во Скопје. Речиси не постои место во Скопје и неговата околина кое да не го привлекло вниманието на уметникот: мотиви од старо и ново Скопје, Нерези, Глумово, Матка, Треска, потоа стотина мотиви од скопскиот парк, крај Вардар и др. За суштината и значењето на пејзажот во сликарстсвото на Коџоман Димче Коцо вели: „... Вангел Коџоман ја предал елементарноста, рудиментот, грубата есенција на нашиот амбиент. Тој во пејзажот бара нешто исконско, далечно, родено со земјата и со векови срастено со човекот...“[39] Притоа мошне реално ја оценува и богатата ликовна продукција и постојаните барања на авторот, што природно услувува и создавање на дела со различит успех, па одбележува: „... и во тоа барање на моменти ни се претставува недоволно рафиниран, со екстремни бои, оддалечени од применото, од официјалното, дури за некого и тут'...“[40]

Најпрепознатливите основни елементи во пејзажите на Коџоман се: богатиот колорит и специфичната организација на композицијата, условена од своја страна и од специфичностите на природните амбиенти што најчесто ги слика (пределите околу Охрид и Струга, со планинските масиви на Јабланица, Мокра, Галичица, езерото и крајбрежната вегетација).

Чувството за боја ќе биде во текот на целото негово творештво најпрепознатливиот елемент: од сиво-сино-зеленикави нежни тонови во почетните дела, до интензивните бои: од најстудените ултрамарини и зелената, преку прелевањето на најкарактеристичните топли бои — црвената, декомпонирана во повеќе нијанси до виолетовата и океррот, во подоцнежните дела. За овие пејзажи на Коџоман меѓу другото е одбележано и следното:

„...Коџоман ја негува елементарноста на природата, на исконската убавина на своите платна, сакајќи да ни сугерира едно поспецифично расположение, една поспецифична убавина, нерафинирана, неоплеменета со човечката рака и чувство, убавина на природната стихија, дива во своето раѓање, неоскрнавена во својот инстинкт, природа, полна со контрасти и спротивности...“[41]

Специфичната организација на композицијата во неговите пејзажи главно е разрешена во хоризонтална просторна решетка, што се повторува безброј пати во слични варијанти: небо, планини, ниви, крајбрежна вегетација и стилизирана архитектура. На така хоризонтално аранжираната композиција често ѝ спротивставува вертикално исликани стожери — дрвја, најчесто тополи, долапи со човечка фигура и сл. Во зависност од времето кога е сликан пејзажот: во различни периоди на денот, од изгревот до зајнисонце, од што е условена и колористичката постапка, небото во пејзажот или е лирски мирно во синосив тоналитет или пак е драматично, вознемирено, темноцрвено, црносивозелено. А градацијата на боите (која се развива од зелената, што преминува во темносина а потоа во виолетова) при разрешување на планинските масиви околу Охридското езеро придонесува, меѓу другото, за продлабоченоста на просторот и пластичноста на композицијата.

Најстариот запазен пејзаж на Коџоман *Селото Пештани* датира од 1932 год. Тоа е реалистички природен амбиент и по форма и по колорит, со прилично тврд цртеж и извесно влијание од акварелната техника во исликувањето на езерските води.

Во текот на целата IV и првата половина на V деценија, неговата сликарска постапка во пејзажот се одвива со доста прецизен цртеж во веќе спомнатата специфична организација на композицијата и во градацијата од сиво-син до сино-виолетов колорит нанесен со покуси потези, особено во третманот на небото и крошните на дрвјата: *Далјаните* (1932), *Дрим во Струга* (1939), *Долап* (1940), *Планински пејзаж* (1946), *Кон Матка* (1946), *Пролет на Шар-Планина* (1948) и др.

Во текот на 1940 година во некои слики доаѓа до извесни отстапувања од вообичаената сликарска постапка, до поинаков третман во транспонирањето на пејзажот. Така во сликите *Чунови I* и *II*, изведени со суптилен колорит во син тоналитет, со цврсто моделирање и геометризирање на формите во исликувањето на чуновите, постигнува извесна модерна пластична реалност. Сметам дека овие две дела на Коџоман се меѓу неговите најуспешни остварувања во пејзажот. Варијанти на овој мотив (*Чунови III* — 1948 и *Чунови IV* — 1950) среќаваме повторно, но со понагласен цртеж, појак колорит и со елементи на декоративност.
Во пејзажот *Св. Танасија со езерото* (1947), веќе се насетуваат некои одлики на неговата подоцнежна ориентација каде што применува извесна динамичност со ритмично слагање на сивкаво-црвеникавите тонови во исликувањето на стените, со побрзи потези, а од друга страна, небото е мирно, исликано со постимпресионистички потег. Постојат три варијанти со мотивот на Св. Танасија. Сличен третман е применет и во пејзажот *Пролет на Шар-Планина* (1948), каде што се забележуваат ритмички нанесените потези. Во *Мотивот од Калишта II* (1954), веќе е нагласен преминот кон фазата во која Коџоман внесува поголема експресија и во колоритот и во формите на планинските масиви, кои се послободно исликани. Се појавуваат и контурите за врамување на формите на крајбрежната вегетација, кои ќе бидат мошне карактеристични во неговите натамошни пејзажи. Потоа ќе настанат повеќе пејзажи, во кои Коџоман е најмногу свој, најмногу специфичен, во кој пределот го доведува до степенот на симбол на македонскиот пејзаж. Во *Мотив од Прилепско* (1956), експресионистички ги исликува Марковите кули и по боја и по форма драматично интонирани, со интензивни и смело поставени соодноси на боите. На преден план е стилизираната и со темни контури врамената вегетација, а во задницата скоро асоцијативно се предадени формите на масивите, со црвено вжештено небо исликано со широки потези. Цртежот не ги опишува стриктно формите, туку ги преобликува, создавајќи место за боја и за одреден ритам во композицијата.

Во *Езерски мотив* (1957) се појавува сличен третман во исликувањето, меѓутоа, тука на преден план е предадена детализирано крајбрежната скржава вегетација и геометризираните стилизирани форми на градската архитектура.

Кон овие дела по своите ликовни квалитети и слична стилска насоченост можат дасе приклучат уште: *По зајдисонце* (1955), *Мотив од Црни Дрим I* (1956), *Мотив од Црни Дрим II* (1957), *Сончогледи I* и *II* (1956-1957), *Жетва* (1957) и др.

Од контекстот на вака конципираните пејзажи на Коџоман излегуваат неколку слики од циклусот со мотиви од Попова Шапка и Јелак, создадени во 1953 година, меѓу кои се изделува пејзажот со Мотив од Попова Шапка по суптилно сликаните со покуси импресионистички потези снежно бели терени и драматичното небо со жолти облаци.

Една од најомилените теми на авторот се житата; ја развива во повеќе варијанти како: житни полиња, жетварки, гумна, жетви и сл. Во овие пејзажи често се појавува и човечката фигура, статична или во акција, но секогаш стилизирана и упростена. Тука внесува и доста етно-фолклорни елементи, кои се исто така присутни во мотивите од старата градска архитектура на Струга, Охрид и Скопје, во мртвите природи, во некои портрети социјално интонирани и во други композиции. Да споменам само некои од овој циклус: *Гумно* (1945), *Пченка* (1946), *Вршидба* (1946), *Пејзаж со жито* (1950), *Жетва* (1958), *Жито II* (1968) и др.

Во периодот од 1960 до 1973 настануваат неколку циклуси пејзажи: „Од скопскиот парк", „Крај Вардар", и „На Вардар", со понеколку десетици слики во маслена техника. Овие дела претставуваат најнови обиди во истражувањата на авторот во доменот на пејзажот. Создадени се со многу послободен потег во широко предадените форми на дрвјата, без нагласени линеаризми и контурирања на природните форми, со смели соодноси на боите, без поранешните густи наноси. Меѓу нив посебно се изделуваат со својата свежина што ја дава моментаната инспирација: *Пожар во скопскиот парк* (1964), *На Вардар VII* (1970), *Крај Вардар II* (1970), *На Вардар III* (1970) и др.

5 Мртва природа

Мртвата природа кај Коџоман ја среќаваме мошне често, уште во почетниот период на неговото творештво и тоа во различни видови: Мртва природа со овошје, зеленчук, пченка, кромид, сликарски реквизити, риби, цвеќе итн. Мртвата природа како најинтимен дел во сликарството на еден автор е мошне погодна за формални и колористчки експериментирања. Во првите мртви природи (1935-1940) сé уште се чувствува академската организација на композицијата со нагласен цртеж и смирен колорит. Како што се развива сликарската постапка во другите мотиви, така и во мртвата природа Коџоман одбележува различни резултати и успеси. Посебно би ја изделила *Мртвата природа со дуњи* (1948), која по својата светла придушена палета и смирена колористичка гама се доближува најмногу до неговите пејзажи од овој период. Успешно компонирана, со вешта тактилна материјализација на дуњите и суптилно исликаната керамика, оваа мртва природа содржи во себе и етнографски белези: мошне често употребуваната декоративна крпа со црвено-сини, риги, врз која ја развива композицијата. Во *Мртвата природа* (1955) настаната во Париз, убедливо насликана, ги среќаваме истите белези. *Рибите-пастрмките* (1956) спаѓаат меѓу неговите најдобри остварувања во доменот на мртвата природа. Ритмички распоредени во тркалезна чинија, пластично исликани во зеленикаво-окерен тоналитет, на места со црвени акценти. Од истиот период е уште една варијанта на риби (1956 — хотел „Бисер"). *Мртвата природа со торзо (1956)* ги носи одликите на периодот во кој најмногу доаѓа до израз неговиот интензивен колорит, со нагласен цртеж, со примена на контурирање на исликаните форми, декоративно-дескриптивна. Во поголем број Цвеќиња на кои Коџоман мошне често се задржува е евидентен јасниот цртеж и интензивниот колорит, со нагласена декоративност.

Во мртвите природи Коџоман често внесува етнофолклорни елементи од нашето подрачје: текстил, декоративни крпи, чаршафи, изворна украсна керамика, што во бројни примероци се наоѓа во неговото ателје.

Од 1960 до 1975 година создал циклус минијатури со мотив Цвеќе, во повеќе, мошне слични варијанти.

6. Старата градска архитектура

Коџоман е посебно заинтересиран за старата градска архитектура на Струга, Охрид и Скопје. На оваа тема создал два поголеми циклуси слики: „Струга во минатото", од кои триесеттина дела се наоѓаат како донација на авторот во Струга во неговата Спомен-куќа. Повеќе масла и цртежи настанати се на тема „Старата скопска чаршија" (1946-1956).

Доживувајќи ја Струга на свој начин, изразувајќи ја во своите многубројни платна со карактеристичен ликовен ракопис, Коџоман создаде истовремено драгоцен ликовно-документационен материјал за изгледот на стара Струга, за нејзината интересна староградска архитектура, сокаците, ќепенците, чаршијата, мотиви покрај Црни Дрим, транспонирајќи ги со различни ликовни квалитети, сочувајќи ги така пренесени од заборавот на времето, кое последниве децении на засилена урбанизација многу избришало. *Родниот сокак* (1935), *Кумбаров сокак* (1946), *Куќата на Косте Милчин* (1946), *Пред Пионерскиот дом* (1946), *Куќата на Шантовци* (1949), *Старата струшка чаршија* (1950), се само неколку од спомнатиот циклус „Струга во минатото" кои се изделуваат по својот ликовен квалитет и во кои авторот успеал да одржи рамнотежа помеѓу илустративноста на темата и ликовната обработка.

Трговско-занаетчискиот центар на Скопје — старата чаршија, со своите многубројни дуќанчиња, едноставно компонирани во мали димензии и изградени од провизорни материјали, тесните калдрмисани улички, ќепенци и чардарци, остатоците од старата исламска сакрална и профана архитектура (џамии, амами, анови, безистени и сл.), посебно го привлекувале вниманието на уметникот.

На овие платна, во композиција во која е нагласен цртежот и специфичниот интензивен колорит, често дескриптивно и илустративно сфатен, пренесен е дел од пејзажот на Скопје кој постепено исчезнува отстапувајќи им место на современите архитектонски остварувања. Старите занаети: златари, ќурчии, качари, јорганџии, сарачи и сл., кои одумираат, во сликите на Коџоман се запазени како драгоцени ликовно-историски документациони материјали за изгледот на старата скопска чаршија од средината на овој век, сè до нејзината дефинитивна реконструкција. *Кај Куршумли ан* (1947), *Качари* (1947), *Златари* (1950), *Старо Скопје* (1950), *Оштрачи* (1952), *Мотив кај Араста џамија* (1956) и др. се некои од делата на оваа тема каде покрај документарното значење се забележуваат и своевидни ликовни вредности. Низ мотивите на старата градска архитектура Коџоман често исликува човечки фигури, упростени и стилизирани.

7. Слики со социјални белези и етно-фолклорни елементи

Речиси во сите мотиви што ги обработува Коџоман во своето творештво, на моменти се среќаваме со етно-фолклорни елементи и со дела социјално интонирани; тие му даваат на авторот и на неговото творештво призвук на локална и национална „обоеност" што придонесува и за препознатливоста на неговите дела. Веќе спомнав дека нив ги среќаваме во мртвите природи, ентериерите, староградската архитектура. Тие се присутни и во историските композиции и во портретите. Како дела кај кои е повеќе нагласен тој фолклорно илустративен третман ги споменувам: *Везилка* (1962), *Предачка* (1973), *Македонско оро* (1974) и др.

Социјално интонираните ликови кај Коџоман ги среќаваме на начин што не е провокативен, повеќе е настанат спонтано како израз на романтичнохуманистичкиот однос на авторот према „малите" луѓе на својот крај. Во некои композиции се јавува и работниот човек во акција: *Каменоресци* (1936), неколку варијанти на тема *Долап* (или На колце), (1940-1956), *Гумно I* (1945) и *Гумно II* (1956), *Риболовци* (1958), *Пештанки белат платно* (1954), во повеќе дела со претстави на жетви, вршидби и сл. Со извесен социјален призвук за економската структура на работниот човек во Македонија се и композициите: *Далјаните* (1935), *Биволици I и II* (1958), *Долапи, Гумна, Жита* и сл.

Меѓу нив да спменам само неколку кои се издeлуваат со мошне сериозниот пристап на авторот во ликовната обработка на психолошката анализа на ликовите: *Охридски полјак, Ноќен чувар, Грнчар, Пензионер* и др.

8. Слики со историска содржина

Теми од подалечното и поблиското минато на нашиот народ среќаваме кај Коџоман исто така доста често. Тоа значи уште еден прилог, за веќе изнесената констатација за неговата сестрана тематска заинтересираност, за неговата присутност на речиси сите тематски изложби што се одржувале во нашата Република. Овие дела главно се настанати по порачка, или како резултат од учество на објазени конкурси за одредени теми или за конкретни изложби. Дела со историска содржина Коџоман излагал на сите изложби во VI и VII деценоија на тема од нашето историско минато, НОВ и Револуцијата. Започнувајќи уште од крајот на 1944 година со одбележување во своето творештво на „ангажирани теми“, Коџоман реализирал во маслена техника и акварел три лика на партизанка. Покрај повеќе историски портрети, од 1951 се композициите *Повик во борба* („11 Октомври“), *Ослободувањето на Скопје* и *Војводата зборува*, а од 1969 год. двете големи композиции: *Кон светла иднина* и *Илинден.* Сите овие композиции ги носат во себе пиктуралните вредности на Коџомановото сликарство, меѓутоа се обременети со нагласена наративност и дескриптивност во транспонирањето на одредена тема.

9. Циклус „26 јули 1963“

Трагичниот настан што го снајде Скопје на 26 јули 1963. доби свој одраз во творештвото на поголем број македонски уметници, со различни творечки пристапи и формално стилски одлики, но главно соодветни со нивните други сликарски остварувања.[42] Уште првиот ден по земјотресот Коџоман во својот сликарски блок регистрира повеќе скици и цртежи, доживеани и ликовно транспонирани на самото место на несреќата. Врз основа на тие скици Коџоман во текот на 1963, 1964 и 1965. ќе реализира циклус слики во маслена и комбинирана техника кои по својата ликовно стилска обработка излегуваат од контекстот на неговата дотогашна сликарска постапка. Со примена на колажна техника, апликации (метални, пластични, дрвени) и густи наноси, постигнува релјефност и пластичност во структурата на исликаната материја. Коџоман одбележува разурнати згради, морничави атмосфери, во кои често се присутни и извесни надреално интонирани акценти: црно-црвено, сиво-црно-маслинесто или пак зелено-црвено небо во комбинација со окерести тонови. Наместа на грубо исликана фактура со нагласени линеаризми ѝ спротивставува површински исликани партии со валерски односи. И овие дела на Коџоман претставуваат ликовно документарни материјали за едно трагично време на Скопје.

АКВАРЕЛИ

Заедно со Димитар Пандилов и Љубомир Белогаски и уште неколкумина од неговата генерација кои само делумно во предвоениот период ја негуваат техниката на акварелот, Коџоман е еден од основоположниците на оваа ликовна дисциплина во Македонија. Пред војната најмногу ценет како акварелист, тој и во повоениот период сѐ до 1950 година реализирал повеќе циклуси акварели.

Првите афирмативни критики за своите акварели Коџоман ги доби на изложбите во Белград од 1929-1940, како и на првата самостојна изложба во Скопје во 1938 година. Така, во 1937 година ликовната критика одбележува: „... Ванѓел Коџомановиќ од Струга го сретнавме овде прв пат и тоа веднаш како зрел и одличен уметник. Неговите масла со погледи на Охрид и Струга, многу интересно се компонирани, а неговите сјајни аква-

рели беа далеку најдобри меѓу другите на оваа изложба, работени прецизно, со необично фини преливи...“[43]. Ликовниот критичар Петар Слиепчевиќ за неговите акварели презентирани на самостојната изложба во Скопје одбележува: „...акварелите на г. Коџомановиќ се сјајни, меѓу најдобрите кои се кај нас излагани работени во најчиста техника специфични од оваа врста, воздушести и нежни...“[44] А на друго место пак за настапот на самостојната изложба се спомнува: „...скромен, тивок, и работлив, г. Коџомановиќ, кој постојано живее во Охрид како наставник во гимназијата, не допуштил животот во малото место негативно да влијае на неговата уметничка активност и продуктивност... така настанале низ карактеристични портрети и акварели, чиј предмет се Охрид, охридските граѓевини...“[45]

Глава на жена (1928) е најстариот зачуван експонат на Коџоман, работен по модел во акварелна техника, детално исликан, со назначен цртеж и реалистички конципиран. Од 1939 е запазен акварелот Струга со мотив од житното пазариште, скицозно разрешен со повеќе стилизирани фигури.

Во акварелот *Св. Никола Болнички* (1935), излаган на бојкоташката изложба во 1937 год. во Белград, сé уште се чувствува строгиот цртеж (условен делумно и од самиот мотив). Во задницата се наѕираат контурите на Самоиловата тврдина, а на преден план се геометризираните форми на црквата.

Меѓутоа, уште во овој, од неговите први акварели, се забележува усетот на авторот за сликање во оваа техника. Се забележуваат и карактеристичните бели непокриени површини, што подоцна ќе ги користи во поголема мера. Бојата со четката само делумно е нанесена, начин на исликување, кој во оваа специфична сликарска техника ѝ дава одреден ритам на композицијата. Од 1937 до 1940 Коџоман изработил циклус акварели со мотив од Охрид. Во нив на преден план е главно старата архитектура на градот, често се наѕираат силуетите на Самоиловата тврдина. Во овие акварели веќе се забележува послободното исликување на архитектурата, а пејзажот околу е изведуван со пошироко нанесени плотни: *Мотив од Охрид I* (1937). Во акварелите *Мотив од Охрид II и III* (1937) се забележува веќе послободниот третман на авторот во исликувањето на природните форми во јарки сини тонови. Водата како да се слева низ езерската површина преку успешно нанесената акварелна боја. Наместа остава непокриени површини, кои како бели акценти врз синилото на езерската површина допринесуваат за раздвиженоста на композицијата. На вака слободно акварелисаниот езерски пејзаж (езеро, планини, небо) кои се распливнуваат и мешаат меѓу себе, без нагласен цртеж, спротивставува доста линеарно исликани и геометризирани форми на старата архитектура. Со овој начин на исликување во два плана се добива меѓу другото и продлабоченост на просторот. Во *Пејзаж I* (1938) и *Пејзаж II* (1939) силуетите на планините се прозираат во езерските води исликани во студен син тоналитет. Меѓутоа, крајбрежната архитектура во првиот план е геометризирана со нагласени графизми и темносини контури за врамување на нејзините форми. Сличен третман, со примена на линеаризми во првиот план на композицијата и многу послободно исликаниот езерски предел во неколку потези со небото во вториот план, се забележува и во некои други акварели од овој период. Од 1939 до 1940 кај авторот се запазени неколку акварели работени во Белград.

Коџоман во акварелна техника има изведено и неколку портрети и меѓу кои се зачувани неколку ликови на партизанки од крајот на 1944, реалистички конципирани со нагласен цртеж и акварелот *Описменување* (1946). За време на својот претој на Младинската пруга Шамац — Сараево во 1947, покрај скици и цртежи од работните акции, Коџоман направил и неколку акварели со мотиви од природните амбиенти на Босна. Во акварелот *Високо* (1947) се чувствува веќе искусниот акварелист во транспонирањето на планинскиот пејзаж, со нагласена ритмика во композицијата, постигната со делумно непокриените со боја површини, со нагласен цртеж и реалистичка постапка.

Слични на овие се и некои акварели со *мотиви од Сплит и околината* (1948) како и неколку мотиви од Скопје: *Старо и ново Скопје* (1948-1949) и *Мотив од старата скопска чаршија* (1949), доста слободно исликан, целиот изведен во сино-сив тоналитет.

Оваа постапка на акварелисување уште повеќе разработена, изведена со ситни ритмички нане-

сени потези Коџоман ја применува во циклусот акварели од *Блед* (1950), настанат за време на неговиот престој во Словенија. Во акварелите *Бледско езеро, Блед I, II и III* (сите од 1950) во повеќе варијанти го транспонира специфичниот бледски пејзаж со крајбрежната архитектура.

ЦРТЕЖИ

Цртежот на Коџоман во својата основа е секогаш реалистички сфатен, создаден повеќе како скица за подготовка на слика, отколку како самостојна ликовна дисциплина.

Од времето на неговите студии во Белград и непосредно по нивното завршување (1929-1932) се зачувани кај авторст повеќе академски цртежи: машки и женски актови и портрети, работени по модел, со молив, јаглен и пастел. Уште во овие прги цртежи се чувствува солидното искуство стекнато на Академијата, со грижливо обработен цртеж, убедливо да се предаде склопот на човечкото тело и природноста на ставата во различни варијанти. Со благо сенчење или со ритмички дијагонално и вертикатлно нанесени потези добива светло-темни односи и пластинчост. Притоа во некои актови се забележуваат извесни недоследности во исцртувањето на раката, ногата или во изведувањето на ракурсите. Меѓутоа, во цртежите, Коџоман главно со анатомска точност предава масивни и јадри тела со напнати мускули и со цврсти форми, актови во различити стави, статични или во движење. На места линијата што го оформува човечкото тело е цврста, потенцирана, поширока, наместа тенка, испрекината (во некои женски актови).

Од овој почетен период се и повеќе женски портрети, предадени анфас или во полупрофил, со ритмички изведено сенчење во хоризонтала и вертикала за постигнување на светло-темни односи, реалистички опсервирани, со сé уште школски цртеж. Од 1932 е и Портретот на старец, пастел изведен во светлокафеаво-зеленикав тоналитет со нагласен цртеж.

Од периодот на социјалистичкиот реализам настанати се скици и цртежи со туш и молив (1946-1948), во кои Коџоман фиксира и регистрира во својот цртачки блок повеќе мотиви од работните акции на Младинската пруга Шамац — Сараево, Маврово и др.: *Лашва I, II* (1947), *Компресори* (1946), *Минер со фенер* (1947), *Копач I, II* (1948) и др., изведени со реалистички конципиран цртеж, фактографски и илустративно.

Поголемо внимание заслужвуаат неговите цртежи од VI деценија, во кои со молив и фломастер портретира повеќе свои колеги и пријатели настојувајќи со најосновни цртачки елементи да го истакне физиономско-психолошкиот момент кај ликот: *Димитар Пандилов* (1950), *Винко Грдан* (1953), *Павле Даскалов* (1954), *Исмет Муезиновиќ* (1965), *Никола Мартиноски* (1959) и др. На моменти, со скицозно оформување на ликот и пошироко назначен цртеж, применува и елементи на карикатуралност и гротеска: *Славко Пенгов* (1956), *Ванчо Ѓорѓиев* (1958), *Тодор Шоптрајанов* (1952) и др. Од 1955 датираат околу дваесетина цртежи и слики изведени со фломастер и моливи во боја настанати во Париз и со париски мотиви. Во некои од нив применува многу пoслободен цртеж, наместа со кубистички решенија, наместа апстрактно-асоцијативни: *Нечиста кујна, Визија, Лезбејки, Дочек на Новста 1955/56* и др.

Тогаш се настнати и неколку скици по кои подоцна ќе ги реализира сликите *Уплашени коњи* (1958), *Пред зајдисонце* (1957), *Пензионер* (1958) и др.

Од 1963 се повеќе скици настанати спонтано, непосредно по скопската трагедија, кои секако ќе останат како ликовни документи за овие тешки денови на Скопје (*Платнен град*, датиран: 11. IX. 63) и др. Врз основа на тие скици и цртежи во текот на 1964 и 1955 Коџоман го создава циклусот „26 јули 1963".

Во неколку *мотиви од Дојран* од 1964, со фломастер, со ритмичко нанесување на потезите во хоризонтала внесува поентилистички акценти во сино-зелено жолт тоналитет.[46]

* * *

Согледан низ сите овие аспекти: историски, естетско-стилски и тематски, творечкиот опус на Ван-

гел Коџоман, што одбележува скоро половина век интензивно и ангажирано дејствување, претставува значаен придонес во современото македонско сликарство, а неговата улога на еден од основоположниците ќе остане трајно присутна во историјата на македонската современа уметност.

Посебно значење има неговата улога во поставувањето на основите и развитокот на ликовната педагошка мисла во Македонија: тој е прв ликовен педагог со академско образование пред војната и полни три децении дејствува во повоениот период.

Љубица ДАМЈАНОВСКА

ЗАБЕЛЕШКИ

1. Историја на македонскиот народ, III книга, Скопје, 1969, стр., 137.

2. Ванѓел Коџоман. Све што је у мени, Струга је, Политика, Белград, 7. XII 1975.

3. Во 1895 во Белград е основана приватна Уметничка школа од Кирило Кутлик (1847-1900), словачки сликар и педагог, што работи по одредена програма со главен предмет — цртање. Во неа учат повеќе генерации српски и други југословенски уметници, меѓу кои и неколкумина македонски: Личеноски, Коџоман, Владимирски, Белогаски, Тодоровски, Поповиќ — Цицо. По смртта на К. Кутлик Школата ја презема Бета и Ристо Вукановиќ. Од 1904 е реорганизирана и се вика Државна уметничка школа. Под ова име постои сé до 1937, кога прераснува во Академија за ликовни уметности.

4. Никола Мартиноски, Творечкиот пат на Ванѓел Коџоман, Нова Македонија, Скопје, 30. IX. 1958.

5. Димче Коцо, Струга и Струшко, Собрание на Општината на град Струга, 1970.

6. Бета Вукановиќ (1872-1971), сликар и професор на Уметничката школа. Предава сликарство и акварел до 1936. Негува сликарство со реалистички и импресионистички призвуци.

7. Љубо Ивановиќ (1882-1945), графичар и професор на Уметничката школа по вечерен акт и цртање на глава, извонредно даровит цртач. Ѝ припаѓа на генерацијата српски импресионисти. Ѝ се посветува на графиката и цртежот, почитувајќи ја најмногу формата и конструкцијата. Издава мапа цртежи со мотиви од Македонија во 1927.

8. Илија Шобаиќ (1876-1953), графичар и сликар. Интензивно се занимавал со графика, проучувајќи го проблемот на формите и модерното компонирање.

9. Милан Миловановиќ (1876--1946), сликар и професор на Уметничката школа во Белград. Во историјата на српскиот импресионизам, покрај Надежда Петровиќ и Коста Миличевиќ, најлирска и во импресионизмот најдоследна личност. Низ неговата класа поминуваат повеќе сликарски генерации.

10. „Цвиета Зузориќ“ е Здружение на пријателите на уметноста, основано во 1922 во Белград, на иницијатива на Друштвото на српските писатели, односно на Бранислав Нушиќ, со цел да шири интерес за уметност и да создава услови за нејзиниот напредок и развиток во српската и др. средина. Во негова организација, покрај изложби на југословенски и странски уметници, секоја година се одржуваа редовните пролетни (на југословенските) и есенски (на белградските) уметници изложби, на кои и Коџоман често учествувал од 1929-1940. Здружението постоеше сé до почетокот на Втората светска војна.

11. Аноним, Отварање пролетње изложбе у Уметничком павиљону на Малом Калемегдану, Време, Београд, V-VI, 1930.

12. Лазар Личеноски, Ванђел Коџомановић, сликар из Струге, Вардар, Скопје, 6, 7, 8 и 9 I 1936.

13. Друштвото на пријателите на уметноста „Јефимија“ во Скопје е основано во 1930, по углед на белградското Друштво „Цвиета Зузориќ“. Основач е Никола Д. Михајловиќ, академски сликар. Особено жива активност Друштвото развива во IV деценија и придонесува за развитокот на повеќе уметнички гранки: литературата, музиката, ликовната уметност. Организира повеќе самостојни изложби на македонски уметници (Л. Личеноски, Н. Мартиноски, Љ. Белогаски, В. Коџоман, М. Лепавац — Лемето и др.), групни изложби, како и гостувања на групата Облик од Белград и др. Јефимија постои до април 1941. Во архивата на ова Друштво се зачувани податоци за молбата на Коџоман во 1937, во која бара да му се помогне за приредување на I колективна изложба.

14. Во приватната архива на познатиот публицист Слободан Јовановиќ од Белград (живеел и работел во Скопје од 1913 до 1938, меѓу другото извесно време и како лектор во Скопскиот театар), се зачувани неколку дописни картички од кореспонденцијата помеѓу Коџоман и С. Јовановиќ (од 22. XI 1937 и од 2. II 1938), кои поконкретно осветлуваат некои моменти околу организацијата на неговата изложба. Така, меѓу другото, за нејзиното свечено отворање С. Јовановиќ му го препорачувал на Коџоман професорот на Филозофскиот факултет и ликовен критичар Петар Слиепчевиќ. Меѓутоа, изложбата ја отворил д-р Франц Месеснел, професор на Филозофскиот факултет во Скопје.

15. Во разговорот воден со Слободан Јовановиќ на 25. VI 1976 во неговиот стан во Белград е одбележан ицидентот настанат на самото отворање на изложбата на Коџоман. Вечерта, кога била приредена литературна вечер со чајанка, присуствувал и Марко Новаковиќ, бан на Вардарска бановина. Меѓу другите, свои песни читал и Јован Ѓорѓевиќ, печатарски работник, левичарски ориентиран. Неговата песна била „црвено“ програмирана, што предизвикало револт кај банот. Тогашната претседателка на Јефимија, Драга Јовановиќ, ја смирила ситуацијата потоа, објаснувајќи му на банот дека истата песна на Ѓорѓевиќ веќе била отпечатена во литературниот додаток на Гласникот на Вардарска бановина, што излегувал под покровителство на банот.

16. Групата „Живот“, основана во 1934, дејствува како илегална група во Белград, под директно влијание на Комунистичката партија. Не одржала ниедна изложба, туку својата акција за создавање на борбена уметност и дела со социјална содржина, ја спроведувала преку изложбите во организација на Друштвото „Цвиета Зузориќ“. Ное Живанозиќ бил главниот теоретичар, Мирко Кујачиќ — агитатор, Ѓорѓе Андреевиќ — Кун — политички иницијатор и идеен водач. Други членови биле Владета Пиперски, Драган Бераковиќ и др. Во 1935 тие се поврзуваат со групата Земља од Загреб, што излагала во Белград. Често се состанувале во ателјето на Пиперски. Другата голема активност на групата била организирањето на „Бојкоташката“ изложба на Техничкиот факултет во Белград во 1936, насочена против политиката на „Цвиета Зузориќ“. Во крајот на пролетта на 1937, во Инженерскиот дом во Белград е одржана II бојкоташка изложба, со која се поставени темелите на Салонот на независните уметници во Белград (на оваа изложба учествува и Коџоман). Последната изложба била во 1940. Со апсењето на Кун, не постојат повеќе услови за работа и таа престанува да постои.

17. Александар Апостолов, Манифестације македонске националне индивидуалности у Краљевини Југословији, Југословенски историјски часопис, посебен отпечаток, изд. 314/1970.

18. Како ликовен педагог во УПУ и Педагошката академија во Скопје, Коџоман имал поголем број ученици, кај кои, покрај ликовно-педагошките поуки, пред сé ја развивал љубовта кон сликарството, не настојувајќи да бидат тие под влијанието на ликовно-естетските одлики на неговото творештво. Така, Тофе Шулајковски, еден од неговите ученици, одбележува дека Коџоман има големи заслуги во неговата трајна ориентација кон акварелот.

19. Јубилејната изложба во 1958 беше организирана во Уметничката галерија во Скопје, а ја отвори тогашниот ректор на Скопскиот универзитет д-р Михајло Петрушевски. Изложбата беше добро посетена и позитивно одбележана од ликовната критика.

20. Јубилејната изложба ја отвори тогашниот декан на Филозофскиот факултет во Скопје, проф. Димитар Митрев. Таа предизвика голем интерес кај граѓаните на Струга. Изложбата ја посетија 7750 посетители.

21. 30 масла и 29 цртежи на оваа тема се дел од истоимената колекција на СИЗ за становање на Општината на град Скопје, и поголем дел од нив се изложени во постојаната поставка во Сули-ан, Скопје.

22. Јован Поповски, Струга во минатото, предговор за каталог, Струга, 1962.

23. П(јер) Крижаниќ, Десета пролећна изложба у Уметничком павиљону „Цвијета Зузорић“, Политика, Белград, 5. VI 1938.

24. Тодор Маневиќ, напис за учеството на неколку македонски уметници на изложба во Белград (Мартиноски, Личеноски, Тодоровски и Коџоман), во кој последниов се спомнува како одличен портретист, Време, Белград (непроверена библиографска единица).

25. П(етар) Слијепчевиќ, Изложба слика Вањђела Коџомановића, Јужни преглед, Скопје, април, 1938.

26. Исто.

27. Аноним, Колективна изложба сликара Вањђела Коџомановића у Скопљу, Политика, 4. IV 1938.

28. Љ. Д. (Љубомир Добричанин), Колективна изложба радова г. Вањђела Коџомановића у Скопљу, Правда, Белград, 4. IV 1938.

29. Со настанувањето на сликата Чунови II (1940) е поврзан инцидентот што сведочи за мошне тешките услови под кои се сликало за време на војната. Чуновите Коџоман ги сликал на брегот на Охридското Езеро, блиску до албанската граница, кога се водела војната помеѓу Грција и Италија во Албанија. Во текот на сликањето, кога делото било скоро готово, Коџоман бил запрен од еден српски офицер и обвинет дека ги слика воените позиции. Поради тоа бил приведен заедно со сликата во Штабот во Охрид. Таму го сослушавале и обвинувале дека од сликата можат да се видат значајни податоци за конфигурацијата и топографијата на теренот. И дека тој, кој живее во Белград, може сликата да ја изложи на некоја изложба во Белград, на која може да ја види италијански-

от амбасадор и да извлече од неа значајни податоци. И покрај објаснувањата на Коџоман дека тој е заинтересиран за пејзажот и за чуновите само од ликовен аспект, бил принуден на нивно настојување да го измени теренот на сликата и дури по тоа бил пуштен. Вакви и слични инциденти при сликањето во екстериер Коџоман имал неколку пати: на пример, кога ги сликал Ѓурѓевите ступови кај Нови Пазар во 1942 и др.

[30]. Поголем дел од овие цртежи се наоѓаат во сопственост на Историскиот музеј на СРМ, Скопје.

[31]. Мића Поповић, Из Скопља, Изложба македонских уметника, НИН, Белград, 13. XII 1953.

[32]. При престојот во Париз, Коџоман најголемиот дел од времето го поминувал во Лувр, каде што изработил и неколку копии на старите класици- копија на Шопен и Портрет на човек (по Делакроа), копија на Хендрикје (по Рембрант).

Копиите му се откупени и се наоѓаат во Извршниот совет на СРМ и во МАНУ, Скопје. Кај авторот се наоѓа само цртежот — копија на Хендрикје (по Рембрант), заверен од Управата на Лувр. Копиите што сега се наоѓаат во неговото ателје дополнително се направени во Скопје.

[33]. Димче Протуѓер, Уште еден јубилеј, Нова Македонија, Скопје, 14. IX 1958.

[34]. Антоние Николовски, Ретроспективната изложба на Ванѓел Коџоман, Разгледи, IX, септември, Скопје, 1958.

[35]. Светозар Домиќ, Јубилејната изложба на сликарот Ванѓел Коџоман, Современост IX, септември, Скопје, 1958.

[36]. На изложбата „Охридски мотиви", приредена во 1961 во Народниот музеј во Охрид, рамноправно ја делеа првата награда Ванѓел Коџоман и Иван Велков.

[37]. Овој портрет е работен по истиот модел, кој му позирал на познатиот српски сликар Јован Биелиќ. Првобитно бил исликан како цела фигура. При ослободувањето на Белград во 1944, сликата била оштетена во долниот дел, поради што авторот го исекол портретот до половина, доведувајќи го во денешната состојба.

[38]. Антоние Николовски, цитирана статија.

[39]. Димче Коцо, Предговор за каталог за ретроспективната изложба во Уметничката галерија во Скопје, 1958.

[40]. Исто.

[41]. Антоние Николовски, цитирана статија.

[42]. Борис Петковски, Одразот на скопскиот земјотрес во делата на ликовните уметници, Разгледи бр. 6, Скопје, 1971.

[43]. Аноним, Ванђел Коџомановић, Јужни преглед, бр. 11, год. XI, Скопје, ноември 1937.

[44]. П.(Петар Слијепчевиќ), Изложба Ванђела Коџомановића, Јужни преглед, бр. 4, год. XII, Скопје, април 1938.

[45]. Аноним, Колективна изложба сликара Ванђела Коџомановића у Скопљу, Политика, Белград, 4. IV 1938.

[46]. Податоците за животот и некои моменти од творечкото дејствување на Ванѓел Коџоман се земени пред сé од самиот автор во повеќекратни разговори водени со него и од неговите автобиографски забелешки ,а користени се и податоци за Коџоман, преку разговори и повеќе отпечатени написи, есеи, предговори за каталози и сл. од: Борис Петковски, Јован Костовски, Јован Поповски, Слободан Јовановиќ, Димче Протуѓер, Антоние Николовски, Светозар Домиќ, Димче Коцо, Крум Томовски, Нико Този, Тофе Шулајковски и др.

Податоци за историско-политичката и економската положба во Македонија пред војната се земени од Историјата на македонскиот народ, книга III, Скопје, 1969, а за економско-политичката состојба во Струга пред војната од книгата Струга и Струшко, во издание на Општината на град Струга, 1970.

За податоците за ликовниот живот во III, IV и V деценија на XX век во Белград и во Југославија е користена следнава литература:

Миодраг Б. Протић, Српско сликарство XX века, Белград, 1970.

Лазар Трифуновић, Српско сликарство 1900-1950, Белград, 1973.

Каталог за IV деценија: Експресионизмот на бојата и поетскиот реализам, бр. 3, МСУ, Белград, 1971.

Миодраг Б. Протић, Југословенско сликарство 1900-1950 Белград, 1973.

S U M M A R Y

Vangel Kojoman, academic artists, was born in 1905 in Struga in the Socialist Republic of Macedonia. He finished art school in Belgrade (1924-1930) under professors Beta Vukanović, Ljubo Ivanović and Milan Milovanovik.

Vangel Kojoman's creative path is nearing its fifth decade. For almost a half century (1928-1976), he has worked in Macedonia as a painter, a prominent pedagogue, and generally as a versatile man engaged in many activities. Togather with Dimitar Pandilov, Lazar Licenoski and Nikola Martinoski, he is one of the founders of contemporary Macedonian art, which springs from a deeply rooted tradition of art with religious themes.

With its contemporary approach toward nature and the world, liberating the painting from the area of religious content, he introduces lyrical atmosphere, realistic observations, and, through expression of form and color, builds his personal vision.

The total art opus of Kojoman consists of about 2500 paintings, vhich have utilized the following techniques: oil, water color, pastels, and others. Before the War, he was primarily known for his work with water colors (he created water color cycles, 1928-1950), and since the War, he has worked mostly with oils.

When we speak about the art of Kojoman, whose work is characterezed by some basic everlasting elements, it is difficuult to speak about definite phases as confined and distinct entities. According to timely and stylistic charactristics, the art of Kojoman can be devided into two larger periods of development of the art mode: 1) the pieces created in the pre - War period or until the fifth decade of the Twentieth Century, in which begins with academic realism, drawing from the teachings of post-impressionist art in the Belgrade School for Fine Arts of the third and fourth decade, and 2) works created in the period conditionally considered after 1950 (that is, the sixth, seventh and eight decades), in which the pictorial preoccupations of the artists come into prominence by the use of his color expressionism with national »shades«, and drawing from some teachings of fouvistic art with occessional surrealistic elements.

On the other hand, the thematic assignment of Kojoman is rather varied. In his art he creates iconology with almost all the classical motifs: paintings of nudes, portraits, still life, scapes, histsorcal portraits and compositions paintings with a social tone and with ethnofolk elements. But his interests for the scapes is dominant, above all the landscape of his homeland which, in Kojoman's paintings becomes a regional symbol, locally »colored«, recognized by its color expressions, by the characteristic organization of the composition, realized in a number of varients. Some of his scapes will enter into the anthology of the contemporary Macedonian art. He created a number of cycles in oil: the motifs from Ohrid and Struga, from the park in Skopje, by Vardar, on Vardar, as a number of cycles in water color: the motifs from Ohrid, from Bled and Split, and others.

For his many years of engaging in many acitvities, for his historical role in the development of the artistic pedagogical thought in Macedonia, his pioneer role, as one of the founders of the Macedonian contemporary art and his multifacited societal contributions, Kojoman was given the highest honor of our Republic in 1969 — the October Award for life's work in the Socialistic Republic of Macedonia.

Since 1975 he has been a member of the Macedonian Academy of Sciences and Arts.

Самостојни изложби:
One — man shows

1938 Скопје, Основна школа Цар Душан (во организација на „Јефимија), 3-13. IV 1938, (56 дела)

1958 Скопје, Јубилејна изложба по повод 25 годишнината од ликовната и педагошката дејност, Уметничка галерија, 31. VIII — 30. IX 1958 (127 дела)

1961 Струга, Ретроспективна изложба, Народен музеј, 25. VI — 25. VII 1961 (50 дела)

1962 Струга, Тематска изложба „Струга во минатото", Народен музеј, 26 VIII — 23. IX 1962 (30 дела)

1972 Скопје, Тематска изложба „Старата скопска чаршија", Центар за култура и информации на град Скопје, 3 — 12. IV 1972 (40 дела)

1974 С. Калишта (Струга), Ретроспективна изложба (1931-1974), хотел „Бисер", 30. VI — 31. X 1974 (40 дела)

Струга, Изложба „Струга во минатото" на колекцијата — легат на уметникот на градот Струга, Спомен-куќа на Вангел Коџоман отворена на 8. XI 1974 (30 дела)

1975 Торонто, Ретроспективна изложба во рамките на Караванот на нациите, 22. VI — 1. VII 1975 (29 дела)

Групни изложби
Group shows

1929 II јесења изложба сликарских и вајарских радова београдских уметника, Уметнички павиљон „Цвијета Зузорић", Белград, октомври 1929.

1930 II пролећна изложба сликарских и вајарских радова југословенских уметника, Уметнички павиљон „Цвијета Зузорић", Белград, 10. V — 4. VI 1930.

III јесења изложба сликарских и вајарских радова београдских уметника, Уметнички павиљон „Цвијета Зузорић", Белград, 5 — 31. X 1930.

1932 Млади југословенски уметници, Прага

1936 VIII пролећна изложба сликарских и вајарских радова југословенских уметника, Уметнички павиљон „Цвијета Зузорић", Белград 10. V — 4. VI 1936.

IX јесења изложба сликарских и вајарских радова београдских уметника, Уметнички павиљон „Цвијета Зузорић", Белгдад, ноември 1936.

1937 I изложба Удружења ликовних уметника — „Бојкоташка изложба" — изложба независних сликара, Инжењерски дом, Белград, 23. V — 6. VI 1937.

Изложба на група сликари од Македонија, Скопје.

1938 XI јесења изложба сликарских и вајарских радова београдских уметника, Уметнички павиљон „Цвијета Зузорић", Белград, ноемзри 1938.

X јубиларна пролећна изложба сликарских и вајарских радова југословенских уметника, Уметнички павиљон „Цвијета Зузорић", Белград, 15. V — 6. VI 1938.

1939 XI пролећна изложба сликарских и вајарских радова југословенских ликовних уметника, Уметнички павиљон „Цвијета Зузорић", Белград, 14. V — 7. VI 1939.

XII јесења изложба сликарских и вајарских радова београдских ликовних уметника, Уметнички павиљон „Цвијета Зузорић", Белград, ноември 1939.

Изложба Салона независних ликовних уметника, Белград.

Изложба по повод десетгодишнината на друштвото „Јефимија", Скопје.

1940 XII пролећна изложба сликарских и вајарских радова југословенских ликовних уметника, Уметнички павиљоон „Цвијета Зузорић“, Белград, 19. V. — 10. VI 1940.

Изложба на Друштвото „Јефимија“, Скопје, 26. X — 10. XI 1940.

XIII јесења изложба сликарских и вајарских радова београдских ликовних уметника, Уметнички павиљон „Цвијета Зузорић“. Белград, 10 — 28. XI 1940.

Изложба Салона независних ликовних уметника, Белград.

Пролетна изложба на „Јужносрбијанските уметници“ (во организација на „Јефимија“), Скопје

1944 Изложба српских уметника, Министарство просвете и вере, Божић 1944, Белград.

X изложба у корист рањених партизана, Белград.

1945 I изложба на македонските уметници, основно училиште „Гоце Делчев“, Скопје, 13. XI — 16. XII 1945.

1946 Изложба на македонските уметници — турнеја низ Македонија:

Титов Велес, 9 — 14. VI 1946

Прилеп, 16 — 21. VI 1946

Битола, 23 — 29. VI 1946

Охрид, 30. VI — 6. VII 1946

II општа изложба на македонските уметници, Скопје, Уметничка галерија, 29. XI — 29. XII 1946.

Изложба на сликарите на Домот на ЈНА, Дом на ЈНА, Скопје.

1947 Изложба радова ликовних уметника, Омладинска пруга Шамац — Сарајево, Сараево, 16. — 26. XI 1947.

1947/48 III општа изложба на македонските уметници, Уметничка галерија Скопје, 28. XII 1947 — 28. I 1948.

1949 IV општа изложба на македонските уметници, Картинна галерија (Уметничка галерија), Скопје, 1. V — 31. V 1949.

1950 V изложба на македонските ликовни уметници, Уметничка галерија, Скопје, 29. X — 31. XII 1950.

Ретроспективна изложба на македонските уметници во чест на неделата на националната култура, Охрид 1950.

1951 VI изложба на македонските ликовни уметници, Уметничка галерија, Скопје, 11. X — 11. XI 1951.

1952 VII изложба на македонските ликовни уметници, Уметничка галерија, Скопје, 29. XI — 30. XII 1952.

1953 VIII изложба на Друштвото на ликовните уметници на Македонија (ДЛУМ), Уметничка галерија, Скопје, 29. XI — 31. XII 1953.

Изложба ликовних уметника Македоније, Уметнички павиљон, Белград, 22. III — 11. IV 1953.

Pola vijeka jugoslavenskog slikarstva 1900-1950, Moderna galerija, Загреб, 9. V — 9. VI 1953.

1954 IX изложба на ДЛУМ, Уметничка галерија, Скопје, 13. XI — 3. XII 1954.

1954/55 Izložba Udruženja likovnih umjetnika Makedonije, Umjetnički paviljon, Загреб.

1955 Razstava Združenja likovnih umetnikov Makedonije, Jakopičev paviljon, Љубљана, 10. II — 28. II 1955.

X изложба на ДЛУМ, Уметничка галерија, Скопје, 29. XI — XII 1955.

1956 XI изложба на ДЛУМ, Уметничка галерија, Скопје, 29. XI 1956

Изложба на македонска современа уметност (под патронат на Матицата на иселениците на Македонија), Торонто, Канада.

1957 I пролетна изложба на ДЛУМ, Уметничка галерија, Скопје, 20. IV — 10. V 1957.

XII изложба на ДЛУМ, Уметничка галерија, Скопје, 29. XI 1957.

1958 II пролетна изложба на ДЛУМ, Уметнички павилјон, Скопје, мај 1958.

XIII изложба на ДЛУМ, Уметнички павилјон, Скопје, 29. XI 1598.

1959 15 години ликовно творештво во Македонија, Уметнички павилјон, Скопје, 16 — 26. V 1959.

XIV изложба на ДЛУМ, Уметнички павилјон, Скопје, 29. XI — 29. XII 1959.

1960 Македонскиот пејзаж 1950-1960, Уметничка галерија, Скопје, X-XI 1960.

1961 V пролетна изложба на ДЛУМ, Уметнички павилјон, Скопје, 1 — 20. V 1961.

Охридски мотиви, Народен музеј, Охрид, 2 — 20. VIII 1961.

Изложба на ДЛУМ посветена на дваесетгодишнината од народната револуција, Дом на ЈНА, Прилеп, 10 — 20. X 1961.

Есенска изложба на ДЛУМ, Уметнички павилјон, Скопје, 13 — 22. XI 1961.

НОБ во делата на југословенските ликовни уметници, Уметничка галерија, Скопје, 29. XI 1961.

1962 Ликовно-поетски салон при Струшките вечери на поезијата, Дом на Браќа Миладиновци, Струга, VIII — IX 1962.

XVII изложба на ДЛУМ, Уметнички павилјон, Скопје, 13. XI — 1. XII 1962.

Скопје низ ликовни дела, Уметничка галерија, Скопје, XI 1962.

Македонски портрет XIX и XX век, Уметничка галерија, Скопје.

1964 Makedonski likovni umetniki, Umetnostni paviljon, Словењ Градец, 9. V 1964.

Пролетна изложба на ДЛУМ, Уметничка галерија, Скопје, мај.

Есенска изложба на ДЛУМ, Уметничка галерија, Скопје, 29. XI — 15. XII 1964.

Пролетна изложба на ДЛУМ, Народен музеј, Охрид, јуни.

Современа македонска уметност, Безистен, Штип.

Современа југословенска уметност I, Народен музеј. Охрид.

1965 Скопје 63 низ ликовни дела, Музеј на град Скопје, Скопје, јули 1965.

1966 Есенска изложба на ДЛУМ, Уметничка галерија, Скопје, 27. XI — 15. XII 1966.

1967 Современа македонска уметност меѓу двете војни, Уметничка галерија, Скопје, 10. X — 10. XI 1967.

Македонски акварел, Центар за култура и информации на град Скопје, Скопје, 13 — 28. XI 1967.

Ликовно поетски салон при Струшките вечери на поезијата, Дом на браќата Миладиновци, Струга, VIII - IX 1967.

1968 Наше минато, Уметничка галерија, Скопје, 31. VII — 20. VIII 1968.

1969 Есенска изложба на ДЛУМ, Уметничка галерија, Скопје, 27. X — 12. XI 1969.

Скопје низ ликовни дела, Музеј на град Скопје, Скопје, 12 — 19. XI 1969.

25 години АСНОМ, Уметничка галерија, Скопје 27. XI — 22. XII 1967.

1970 Моето сакано дело, Уметничка галерија, Скопје, 8 — 28. II 1970.

25 години ДЛУМ, Уметничка галерија, Скопје, 26. XI — 15. XII 1970.

Старата скопска чаршија во делата на македонските ликовни уметници, Центар за култура и информации на град Скопје.

1971 Дела на македонски уметници од колекцијата на МСУ Скопје, Музеј на современата уметност, Скопје, 16. VI — 5. VIII 1971.

Македонски автопортрет, Центар за култура и информации, Скопје, октомври — ноември 1971.

1971/72 Нашето историско минато во делата на македонските ликовни уметници, Музеј на современата уметност и Уметничка галерија Скопје, 22. XII 1971 — 31. I 1972.

1972 Изложба на ДЛУМ, Уметничка галерија, Скопје, ноември — декември 1972.

1973 Социјални мотиви во делата на македонските ликовни уметници, Народен музеј, Титов Велес, 9 — 20. XI 1973.

1973/74 Социјални мотиви во делата на македонските ликовни уметници, Музеј на современата уметност, Скопје, 18. XII 1973 — 14. I 1974.

1974 Револуционерното минато во македонската уметност, Музеј на современата уметност, Скопје, 1. VIII — 2. IX 1974.

30 години на ДЛУМ, Уметничка галерија, Скопје, ноември — декември 1974.

Suvremeno makedonsko slikarstvo (Од фундусот на Уметничката галерија — Охрид), Galerija umetnosti, Винковци, 29. XI — 25. XII 1974.

Жената како инспирација на уметникот, Домот на ЈНА, Скопје, 14 — 27. XII 1974.

1975 Suvremeno makedonsko slikarstvo (Од фундусот на Уметничката галерија — Охрид), Galerija likovnih umjetnosti, Осијек, 23. I — 25. II 1975.

Пејзажот како мотив во творештвото на некои југословенски уметници (од колекцијата на МСУ — Скопје), — изложба во работни колективи, Скопје.

Награди
Prizes

1955 Орден на трудот од III ред за културна дејност

1958 Орден на трудот од I ред за јубилејната изложба во Скопје 1958

1961 I награда на изложбата „Охридски мотиви“ во Охрид

1967 Спомен плакета од Педагошката академија „Климент Охридски“ во Скопје

1969 Октомвриска награда на СРМ за животно дело, Скопје

1972 Признание како заслужен југословенски ликовен педагог, Белград

Орден на Републиката со сребрен венец, Белград

Почесна диплома од регионалното друштво на ликовните педагози за општините: Берово, Виница, Делчево и Кочани

1973 Сребрена плакета на СЛУЈ, Белград

Признание на Друштвото на ликовните педагози на СРМ, Скопје

1974 Признание по повод 30 годишнината на ДЛУМ, Скопје

1975 Повелба со златна плакета на ликовните педагози на град Скопје

Спомен диплома од Општинската конференција за општествената активност на жените, Струга

Признание од Друштвото на ликовните педагози на СРМ, Скопје

Осмоноемвриска награда на општината на град Струга по повод 30 годишнината од ослободувањето на градот

Адреса: ул „Раде Кончар“ бр. 5, Скопје.

КАТАЛОГ
CATALOGUE

Слики (масла)

Paintings (oils)

1. АВТОПОРТРЕТ I, 1929
SELFPORTRAIT I, oil
масло на платно, 39,5×33,5
сигн. д.д.: Коџоман V./1929

2. АКТ I, 1929
NUDE I, oil
масло на платно, 111×87
сигн. д.д.: 1929 / Коџоман

3. АКТ II, 1930
NUDE II, oil
масло на платно, 83,5×64
без сигнатура

4. АКТ III, 1930
NUDE III, oil
масло на платно, 167×88,5
сигн. д.д.: Коџоман

5. АКТ IV, 1930
NUDE IV, oil
масло на платно, 92,5×66
сигн. д.л. В. Коџоман/30

6. АВТОПОРТРЕТ II, 1930
SELFPORTRAIT II, oil
масло на хартија, 34,5×27
сигн. д.л.: 1930

7. МЕСТОТО КАДЕ ШТО БЕШЕ ХОТЕЛОТ БЕЛГРАД, 1930
THE PREVIOUS PLACE OF THE HOTEL BELGRADE, oil
масло на картон, 32×47,5
сигн. д.д.: В. Коџоман/30
Спомен куќа, Струга

8. ПОРТРЕТ НА ДЕВОЈЧЕ, 1932
PORTRAIT OF A GIRL, oil
масло на платно, 39×32
сигн. д.л.: Коџоман/32

9. ДАЛЈАНИТЕ, 1932
»DALJANI«, oil
масло на шпер плоча, 33×48,5
сигн д.л.: Струга, Далјаните и д.д.: 1932 В. Коџоман
хотел „Бисер", Струга

10. СЕЛОТО ПЕШТАНИ, 1932
THE VILLAGE PESHTANI, oil
масло на платно, 55×75
сигн д.л.: В. Коџоман/1932

11. АВТОПОРТРЕТ СО МАНДОЛИНА, 1935
SELFPORTRAIT WITH MANDOLINE, oil
масло на картон, 57×51
сигн. д.д. 1935/В. Коџоман

12. ПОРТРЕТ НА МОЈАТА МАЈКА I, 1935
PORTRAIT OF MY MOTHER I, oil
масло на платно, 56×76
сигн. г.д.: В. Коџоман/1935

13. ЖЕНСКИ ПОРТРЕТ (Мишковиќ), 1935
FEMALE PORTRAIT, oil
масло на картон, 34×25
сигн. д.д.: В. Коџоман/35

14. ЖЕНСКИ ПОРТРЕТ, 1935
FEMALE PORTRAIT, oil
масло на платно, 48,5×37,5
сигн. д.л.: В. Коџоман/1935
Уметничка галерија, Скопје

15. РОДНИОТ СОКАК, 1935
BIRTH STREET, oil
масло на платно, 66×49,5
сигн. д.д.: 1935/В. Коџоман
Спомен куќа, Струга

16 НОЌЕН ЧУВАР, 1935
NIGHT WATCHMAN, oil
масло на платно, 74×54,5
сигн. д.д.: В. Коџоман/1935
Историски музеј на СРМ, Скопје

17. КАМЕНОРЕСЦИ, 1936
STONE-CUTTERS, oil
масло на платно, 46×63
сигн. г.л.: В. Коџоман 1936
Стопанска комора на СРМ, Скопје

18. ОХРИДСКИ ПОЛЈАК, 1937
OHRID FARMER, oil
масло на платно, 80×60,5
сигн. г.л.: В. Коџоман/37

19. ПОГЛЕД НА ОХРИД, 1939
VIEW FROM OHRID, oil
масло на картон, 51×72,5
сигн. г.л.: В. Коџоман/39

20. ГОРИЦА — ОХРИД, 1939
GORICA — OHRID, oil
масло на картон, 50,5×72,5
сигн. г.л.: В. Коџоман/1939

21. ДРИМ ВО СТРУГА, 1939
RIVER DRIM IN STRUGA, oil
масло на картон, 45,5×65
сигн. д.д.: В. Коџоман, 1939
Уметничка галерија, Скопје

22. ПОРТРЕТ НА Д. ПОПОВИЌ, 1939
PORTRAIT OF D. POPOVICH, oil
масло на платно, 115×87
сигн. г.д.: В. Коџоман/1939
Дара Поповиќ, Белград

23. ПОРТРЕТ НА Љ. ПОПОВИЌ, 1939
PORTRAIT OF LJ. POPOVICH, oil
масло на платно, 80×63
сигн. д.д.: В. Коџоман/1939
Дара Поповиќ, Белград

24. АВТОПОРТРЕТ III, 1940
SELFPORTRAIT III, oil
масло на картон, 65×45
сигн. д.д.: В. Коџоман/1940

25. ПОРТРЕТ НА МОЈОТ ТАТКО, 1940
PORTRAIT OF MY FATHER, oil
масло на платно, 98×75
сигн. д.д.: 1940/В. Коџоман

26. ПОРТРЕТ НА ПРОФЕСОРКАТА ДЕСПА, 1940
PORTRAIT OF THE PROFESSOR DESPA, oil
масло на картон, 66×48,5
сигн д.л.: В. Коџоман/1940

27. ПОРТРЕТ НА С. ДРАШКОВИЌ, 1940
PORTRAIT OF S. DRASHKOVICH, oil
масло на картон, 31,8×25,2
без сигнатура

28. МИНИЈАТУРЕН ЖЕНСКИ АКТ, 1940
MINIATURE FEMALE NUDE, oil
масло на платно, 19×30
сигн. д.л.: В. Коџоман

29. ДОЛАП, 1940
»DOLAP«, oil
масло на платно, 46×64
сигн д.л.: 1940/В. Коџоман
Народен музеј, Охрид

30. МРТВА ПРИРОДА, 1940
STILL LIFE, oil
масло на картон, 35×49,5
сигн. г.л.: В. Коџоман/1940

31. КУМБАРОВ СОКАК, 1940
CUMBAR LANE, oil
масло на картон, 30×40
сигн. д.д.: В. Коџоман/1940
Спомен куќа, Струга

32 ЧУНОВИ I, 1940
PUNTS I, oil
масло на платно, 47×64
сигн. д.д.: В. Коџоман/40
Музеј на современата уметност, Скопје

33 ЧУНОВИ II, 1940
PUNTS II, oil
масло на картон, 47×62
сигн. д.д.: В. Коџоман/1940
Извршен совет, Скопје

34. ПОРТРЕТ НА МОЈАТА ЖЕНА I, 1942
PORTRAIT OF MY WIFE, oil
масло на платно, 64×47
сигн. д.д.: В. Коџоман/1942
Мира и Александар Милошевиќ, Белград

35. „ЃУРЃЕВИ СТУПОВИ I“, 1942
»DJURDJEVI STUPOVI I«, oil
масло на картон, 51×36,5
сигн. д.д.: В. Коџоман/42
дат. д.д.: 1942

36. „ЃУРЃЕВИ СТУПОВИ II“, 1942
»DJURDJEVI STUPOVI II«, oil
масло на картон, 51×36,5
сигн. г.д.: В. Коџоман/42
дат. д.д.: 1942

37. ПАРТИЗАНКА I, 1944
WOMAN PARTISAN I, oil
масло на хартија, 31,8×25,8
сигн. г.д.: В. Коџоман/44

38. ПОРТРЕТ НА МОЈАТА ЖЕНА II, 1945
PORTRAIT OF MY WIFE II, oil
масло на платно, 20×30
сигн. д.д.: В. Коџоман
дат. г.л.: 1945

39. ПОРТРЕТ НА МОЈАТА ЖЕНА III, 1945
PORTRAIT OF MY VIFE III, oil
масло на платно, 75×59
сигн. г.л.: В. Коџомановиќ/1945

40. ПОРТРЕТ НА Д. ТОДОРОВСКИ, 1945
PORTRAIT OF D. TODOROVSKI, oil
масло на хартија, 36,5×28
сигн. д.д.: В. Коџоман/45/БД

40a. СТАРО СКОПЈЕ I, 1945
OLD SKOPJE I, oil
масло на картон, 31,5×44
сигн. д.л.: В. Коџоман/45
Музеј на град Скопје

41. ГУМНО, 1945
»GUMNO«, oil
масло на платно, 47×63
сигн. д.л. агол: В. Коџоман/1945
Ректорат на Универзитетот
„Кирил и Методи“, Скопје

41a. ГУМНО, 1946
»GUMNO«, oil
масло на картон, 56×72
сигн. д.д.: В. Коџоман/46
Драган Тасевски, Скопје

42. КУЌАТА НА КОСТА МИЛЧИН, 1946
KOSTA MILCHIN'S HOUSE, oil
масло на хартија, 35×48
сигн. д.д.: В. Коџоман/46
Спомен куќа, Струга

42a. ИЛИНДЕНЕЦ, 1946
»ILINDENEC«, oil
масло на платно, 74×54
сигн. г.д.: В. Коџоман/1946

43. КАЈ КУРШУМЛИ АН, 1949
BY THE KURSHUMLI ANN, oil
масло на картон, 41,5×58
сигн д.д.: В. Коџоман
СИЗ за становање на Општината на град Скопје

44. ПЧЕНКА, 1946
MAIZE, oil
масло на платно, 47×64
сигн. д.д.: В. Коџоман/46
Уметничка галерија, Скопје

45. МОТИВ ОД ОКОЛИНАТА НА ОХРИД, 1946
MOTIF FROM OHRID NEIGHBOURHOOD, oil
масло на хартија, 30×40
сигн. д.л.: Коџоман/1946
Извршен совет, Скопје

46. ПЛАНИНСКИ ПЕЈЗАЖ, 1946
MOUNTAIN LANDSCAPE, oil
масло на лесонит, 47×64
сигн. д.л.: В. Коџоман/1946
Народен музеј, Охрид

47. КОН МАТКА, 1946
TOWARDS MATKA, oil
масло на платно, 50×69,5
сигн. д.д.: В. Коџоман/46
Музеј на град Скопје

48. ГОРНА МААЛА, 1946
»GORNA MAALA» oil
масло на картон, 42×31
сигн. г.д.: В. Коџоман/46
Спомен куќа, Струга

49. ПРЕД ПИОНЕРСКИОТ ДОМ, 1946
IN FRONT OF THE PIONEER'S HALL, oil
масло на картон, 32×47,5
Спомен куќа, Струга

50. ПОРТРЕТ НА МОЈАТА МАЈКА II, 1947
PORTRAIT OF MY MOTHER II, oil
масло на платно, 60×47
сигн. г.д.: В. Коџоман/1947

51. МОТИВ ОД КАЛИШТА, 1947
MOTIF FROM KALISHTA, oil
масло на картон, 33×48,4
сигн. г.л.: В. Коџоман/47
(со Св. Танасие)
хотел „Бисер“, Струга

52. ПЕЈЗАЖ, 1947
LANDSCAPE, oil
масло на платно, 47×64
сигн. д.л.: 1947 / В. Коџоман
МАНУ, Скопје

53. АВТОПОРТРЕТ VI, 1948
SELFPORTRAIT VI, oil
масло на платно, 42,5×33,5
сигн. д.д.: В. Коџоман/1948
Уметничка галерија, Скопје

54. ПОРТРЕТ НА МЛАДА ДЕВОЈКА, 1948
PORTRAIT OF A YOUNG GIRL, oil
масло на картон, 35×25
сигн. д.д:. В. Коџоман/1948

55. ПОРТРЕТ НА МЛАДА ЖЕНА, 1948
PORTRAIT OF A YOUNG WOMAN, oil
масло на картон, 35×25
сигн. д.д.: 1948 / В. Коџоман

56. ОПИСМЕНЕТА ЖЕНА, 1948
LITERATED WOMAN, oil
масло на платно, 70,5×49,5
сигн. д.д.: 1948 / В. Коџоман
Музеј на град Скопје

57. ГРНЧАР, 1946
POTTER, oil
масло на платно, 96,5×73,5
сигн. д.л.: В. Коџоман
Музеј на град Скопје

58. МРТВА ПРИРОДА СО ДУЊИ, 1948
STILL LIFE WITH QUINCES, oil
масло на картон, 64×47
сигн. г.д.: В. Коџоман
Етнолошки музеј, Скопје

59. ЧУНОВИ III, 1948
PUNTS III, oil
масло на хартија, 35×50
сигн. д.л.: В. Коџоман
Историски музеј на СРМ, Скопје

60. ПРОЛЕТ НА ШАР ПЛАНИНА, 1948
SPRING IN SHARA MOUNTAIN, oil
масло на картон, 19×26
сигн. г.д. В. Коџоман/1948

61. СЕЛАНЕЦ ОД НЕРЕЗИ, 1948/49
COUNTRYMAN FROM NEREZI, oil
масло на хартија, 42,5×31
без сигнатура

62. КУЌАТА НА ШАНТОВЦИ, 1949
SHANTOVCI'S HOUSE, oil
масло на картон, 45×60
сигн. д.д.: В. Коџоман/49
Спомен куќа, Струга

63. ЃОРЧЕ ПЕТРОВ, 1950
DJORCHE PETROV, oil
масло на платно, 97×77,5
сигн. д.л.: В. Коџоман
Институт за национална историја, Скопје

64. ПОРТРЕТ НА ПЕНЗИОНЕРКА, 1950
PORTRAIT OF A RETIRED WOMAN, oil
масло на платнто, 74×61
сигн. г.д.: В. Коџоман/1950

65. ЗЛАТАРИ, 1950
GOLDSMITHS, oil
масло на картон, 42,5×59
сигн д.л.: В. Коџоман/50
СИЗ за становање на Општината
на град Скопје

66. ХИДРОЦЕНТРАЛАТА ВО ПЕСОЧАНИ, 1950
POWER—STATION AT PESOCHANI, oil
масло на платно, 47×61
сигн. д.д.: В. Коџоман /50 / Песочани

67. ЧУНОВИ IV, 1950
PUNTS IV, oil
масло на картон, 40×56,6
сигн. д.д.: В. Коџоман/50
хотел „Бисер“, Струга

68. СТАРО СКОПЈЕ, 1950
OLD SKOPJE, oil
масло на платно, 47,5×55,5
сигн. д.д.: В. Коџоман
МАНУ, Скопје

69. СТАРАТА СТРУШКА ЧАРШИЈА, 1950
OLD BAZAAR IN STRUGA, oil
масло на картон, 44,5×59
сигн. д.д.: В. Коџоман
Спомен куќа, Струга

70. МОТИВ ОД СТАРАТА ЧАРШИЈА VI, 1950
MOTIF FROM THE OLD BAZAAR, oil
масло на картон, 42×59
сигн. д.д.: В. Коџоман/50
СИЗ за становање на Општината на град Скопје

71. ПЕЈЗАЖ СО ЖИТО, 1950
LANDSCAPE WITH CORN, oil
масло на платно, 54,5×74
сигн. д.д.: 1950 / В. Коџоман
Шумарски институт, Скопје

72. АВТОПОРТРЕТ VII, 1951
SELFPORTRAIT VII, oil
масло на картон, 34×26,5
сигн. д.л.: В. Коџоман

73. ОСЛОБОДУВАЊЕТО НА СКОПЈЕ, 1951
LIBERATION OF SKOPJE, oil
масло на платно, 122×174
сигн. д.д.: 1951 / В. Коџоман
Историски музеј на СРМ, Скопје

74. ПОД МУСТАФА ПАШИНА ЏАМИЈА, 1951
UNDER THE MUSTAFA PASHA MOSQUE, oil
масло на картон, 42×59
сигн. г.д.: В. Коџоман 1951
СИЗ за становање на општината на град Скопје

75. МОТИВ ОД СТАРА СТРУГА, 1951
MOTIF FROM OLD STRUGA, oil
масло на картон, 35×49
сигн. д.л.: В. Коџоман/1951
Етнолошки музеј, Скопје

76. ОШТРАЧИ, 1952
SHARPNERS, oil
масло на картон, 42×57
сигн д.л.: В. Коџоман/52
СИЗ за становање на општината на град Скопје

77. МОТИВ ОД ПОПОВА ШАПКА, 1953
MOTIF FROM POPOVA SHAPKA, oil
масло на картон, 33×48
сигн. д.л.: Попова шапка/53
В. Коџоман
Републички секретаријат за финансии, Скопје

78. МОТИВ ОД СКОПЈЕ, 1953
MOTIF FROM SKOPJE, oil
масло на картон, 41×58
сигн. г.л.: В. Коџоман/53
Уметничка галерија, Скопје

79. МОТИВ ОД КАЛИШТА, 1954
MOTIF FROM KALISHTA, oil
масло на картон, 34,5×47
сигн. г.д.: В. Коџоман/1954
Народен музеј, Охрид

80. АВТОПОРТРЕТ IX, 1955
SELFPORTRAIT IX, oil
масло на картон, 70×47
дат. д.д.: 1955

81. МРТВА ПРИРОДА, 1955
STILL LIFE, oil
масло на картон, 17×18
сигн. д.д.: В Коџоман /55/ Париз

82. МОТИВ ОД ПАРИЗ, 1955
MOTIF FROM PARIS, oil
масло на картон, 26×33,5
сигн. г.д.: Paris / XI / 55 / В. Коџоман
Уметничка галерија, Скопје

83. МОТИВ ОД ПАРИЗ I, 1955
MOTIF FROM PARIS I, oil
масло на картон, 9×11,7
сигн д.д.: Париз / В. Коџоман / 1955

84. МОТИВ ОД ПАРИЗ II, 1955
MOTIF FROM PARIS, oil
масло на картон, 7×9
сигн. д.л.: В. Коџоман и д.д.: Pariz

85. МОТИВ ОД ПАРИЗ III, 1955
MOTIF FROM PARIS III, oil
масло на хартија, 6,5×8,7
сигн. г.д.: В. Коџоман и
дат. д.д.: 55

86. МОТИВ ОД ПАРИЗ IV, 1955
MOTIF FROM PARIS IV, oil
масло на хартија, 9×6,5
сигн. г.д.: В. Коџоман

87. МОТИВ ОД ПАРИЗ VII, 1955
MOTIF FROM PARIS VII, oil
масло на платно, 91×62,4
сигн. г.д.: В. Коџоман / 1955 / Pariz

88. СЕНА, 1955
SEINE, oil
масло на картон, 14,5×20
сигн. д.д.: В. К.

89. ПО ЗАЈДИСОНЦЕ, 1955
AFTER THE SUNSET, oil
масло на платно, 55×74
сигн. г.д.: В. Коџоман/55
Ели Наумовска, Скопје

90. ЖЕНСКИ ПОРТРЕТ, 1956
FEMALE PORTRAIT, oil
масло на картон, 34×25
без сигнатура

91. МРТВА ПРИРОДА, 1956
STILL LIFE, oil
масло на лесонит, 67×51
сигн. г.л.: В. Коџоман/56

92. РИБИ, 1956
FISH, oil
масло на картон, 43×57,5
сигн. д.д.: В. Коџоман
Извршен совет, Скопје

93. САРАЧИ, 1956
»SARACH«, oil
масло на картон, 42×57
сигн. г.л.: В. Коџоман/56
СИЗ за становање на Општината
на град Скопје

94. ДОЛАП, 1956
»DOLAP«, oil
масло на платно, 73,5×54,5
сигн. г.д.: В. Коџоман 1956
ХЕЦ, Струга

95. МАЛО ЖИТО, 1956
CORN, oil
масло на картон, 10,5×16
сигн. д.д.: В. Коџоман

96. МОТИВ ОД ПРИЛЕПСКО I, 1956
MOTIV FROM PRILEP, oil
масло на шперплоча, 49,5×66
сигн. д.л.: В. Коџоман/56
Уметничка галерија, Скопје

97. ЖЕТВА, 1956
HARVEST, oil
масло на картон, 44×70
сигн. д.д.: В. Коџоман
Извршен совет, Скопје

98. МОТИВ ОД ЦРН ДРИМ I, 1956
MOTIF FROM BLACK DRIM I, oil
масло на платно, 47×65
сигн. д.л.: В. Коџоман/56
Матица на иселениците, Скопје

99. СОНЧОГЛЕДИ, 1957
SUNFLOWERS, oil
масло на платно, 78×100
сигн. г.д.: В. Коџоман/57
Народен музеј, Штип

100 МОТИВ ОД ЦРН ДРИМ II, 1957
MOTIF FROM BLACK DRIM II, oil
масло на платно, 60×78
сигн. г.д.: В. Коџоман
Декант на Филозофскиот
факултет, Скопје

100а. ЕЗЕРСКИ МОТИВ, 1957
MOTIF FROM THE LAKE, oil
масло на платно, 59×78,5
сигн. г.д.: В. Коџоман/1957
Народен музеј, Охрид

101. ПЕНЗИОНЕР, 1958
PENSIONER, oil
масло на картон, 74×60
сигн. д.л.: В. Коџоман/58
Народен музеј, Охрид

102. РИБОЛОВЦИ, 1958
FISHERMEN, oil
масло на лесонит, 46×63,5
сигн. д.д.: В. Коџоман
ХЕЦ, Струга

103. УПЛАШЕНИ КОЊИ, 1958
FRIGHTEN HORSES, oil
масло на платно, 81×100
сигн. д.л.: В. Коџоман/1958

104. БИВОЛИЦИ, 1958
BUFFALOS, oil
масло на платно, 63×90
сигн г.д.: В. Коџоман
Хотел „Бисер“, Струга

105. ЗАЈАЧКИ РИД I, 1961
»ZAJACHKI RID I«, oil
масло на платно, 41×59
сигн. г. д. В. Коџоман/61

106. ВЕЗИЛКА, 1962
WOMAN EMBROIDERED, oil
масло на платно, 98×75
сигн. д.л.: В. Коџоман/1962

107. СОНЧОГЛЕДИ I, 1962
SUNFLOWER I, oil
масло на платно, 60×75
сигн. г.д.: В. Коџоман/1962

108. МОТИВ ОД ПРИЛЕПСКО II, 1962
MOTIF FROM PRILEP II, oil
масло на картон, 15×21
сигн. г.л.: В. Коџоман/1962

109. ПОЖАР ВО СКОПСКИОТ ПАРК, 1964
FIRE IN SKOPJE PARK, oil
масло на лесонит, 54×73
сигн. д.д.: В. Коџоман

110. „26 ЈУЛИ 63“ IV, 1964/65
»26 JULY 63« IV, oil
масло на платно, 73×92
сигн. д.д.: „26 јули 1963“ / В. Коџоман

111. „26 ЈУЛИ 63“ V, 1964/65
»26 JULY 63« V, oil
масло на платно, 100×73
сигн. на позадината: В. Коџоман 1964/65

112. „26 ЈУЛИ 63“ XVI, 1965
»26 JULY 63« XVI, oil
масло на картон, 25×35
сигн. д.д.: В. Коџоман/65

113. „26 ЈУЛИ 63“ XXII, 1965
»26 JULY 63« XXII, oil
масло на шпер плоча, 27,3×34,5
сигн. д.с.: В. Коџоман/65

114. НА ВАРДАР I, 1968
ON THE RIVER VARDAR I, oil
масло на лесонит, 54×73
сигн. д.д.: В. Коџоман/68

115. ЖИТО II, 1968
CORN II ,oil
масло на картон, 13×17,5
сигн. г.д.: В. Коџоман/68

116. ИЛИНДЕН, 1969
»ILINDEN«, oil
масло на платно, 99,5×149
сигн. д.л.: 1968 / В. Коџоман
МАНУ, Скопје

117. АВТОПОРТРЕТ XI, 1970
SELFPORTRAIT XI, oil
масло на картон, 69×47,5
сигн. д.л.: 1970 В. Коџоман
Спомен куќа, Струга

118. ПОРТРЕТ НА Д. МИРЕ, 1970
PORTRAIT OF D. MIRE, oil
масло на платно, 70×58
сигн. д.д.: В. Коџоман/70
Димче Мире, Скопје

119. ОД СКОПСКИОТ ПАРК, 1970
FROM SKOPJE PARK, oil
масло на лесонит, 54×73
сигн. д.л.: В. Коџоман

120. ПОД КИТКА, 1970
BENEATH KITKA, oil
масло на лесонит, 54×73
сигн. д.д.: В. Коџоман/70

121. КРАЈ ВАРДАР I, 1970
BY THE RIVER VARDAR I, oil
масло на картон, 82×65
без сигнатура

122. КРАЈ ВАРДАР II, 1970
BY THE RIVER VARDAR II, oil
масло на лесонит, 61×80
без сигнатура

123. КРАЈ ВАРДАР III, 1970
BY THE RIVER VARDAR III, oil
масло на лесонит, 61×80
без сигнатура

124. НА ВАРДАР II, 1970
ON THE RIVER VARDAR II, oil
масло на лесонит, 54×73
сигн. г.д.: В. Коџоман/70

125. НА ВАРДАР III, 1970
ON THE RIVER VARDAR III, oil
масло на лесонит, 61×80
без сигнатура

126. НА ВАРДАР IV, 1970
ON THE RIVER VARDAR IV, oil
масло на лесонит, 61×79,5
без сигнатура

127. НА ВАРДАР V, 1970
ON THE RIVER VARDAR V, oil
масло на лесонит, 61×80
без сигнатура

128. НА ВАРДАР VI, 1970
ON THE RIVER VARDAR VI, oil
масло на лесонит, 61×80
без сигнатура

129. НА ВАРДАР VII, 1970
ON THE RIVER VARDAR VII, oil
масло на платно, 65×92
сигн. д.л.: В. Коџоман/70

130. НА ВАРДАР VIII, 1970
ON THE RIVER VARDAR VIII, oil
масло на лесонит, 61×80
сигн. д.д.: В. Коџоман

131. НА ВАРДАР IX, 1970
ON THE RIVER VARDAR IX, oil
масло на лесонит, 61×80
без сигнатура

132. ПОРТРЕТ НА Ж. ВАСИЛЕВСКИ, 1971
PORTRAIT OF Ž. VASILEVSKI, oil
масло на платно, 62×47
сигн. д.д.: В. Коџоман/71
Живко Василевски, Скопје

133. ПИКАДИЛИ, 1975
PICCADILLI, oil
масло на картон, 50×60
без сигнатура

Акварели
Watercolours

1. ГЛАВА НА ЖЕНА, 1928
WOMAN'S HEAD
акварел на хартија, 35×25
без сигнатура

2. СТРУГА, 1933
STRUGA
акварел — скица на хартија, 23×30
сигн. д.л.: В. Коџоман/1933 — Струга
д.д.: акварел / скица
Спомен куќа, Струга

3. СВЕТИ НИКОЛА БОЛНИЧКИ, 1935
ST. NICHOLA BOLNICHKI
акварел на хартија, 21×29,5
сигн. г.л.: 1935 / В. Коџоман

4. КУЌАТА НА ТАСИЦА, 1937
TASICA'S HOUSE
акварел на хартија, 32×25,5
сигн. г.д.: В. Коџоман 1937
Спомен куќа, Струга

5. МОТИВ ОД ОХРИД I, 1937
MOTIF FROM OHRID I
акварел на хартија, 49,5×34
сигн. д.л.: 1937 / В. Коџоман

6. МОТИВ ОД ОХРИД II, 1937
MOTIF FROM OHRID II
акварел на хартија, 49,5×34
без сигнатура

7. МОТИВ ОД ОХРИД III, 1937
MOTIF FROM OHRID III
акварел на хартија, 43,5×28,5
сигн. д.д.: 1937 В. Коџомановиќ
Музеј на современата уметност, Скопје

8. МОТИВ ОД ОХРИД IV, 1937
MOTIF FROM OHRID IV
акварел на хартија, 44×28
сигн. д.д.: В. Коџоман/1937
Вука Михајловиќ, Белград

9. ПЕЈЗАЖ I, 1938
LANDSCAPE I
акварел на хартија, 54×38
сигн. г.д.: В. Коџоман/38
Народен музеј, Охрид

10. ПЕЈЗАЖ II, 1939
LANDSCAPE II
акварел на хартија, 54×38
сигн г.д.: В. Коџоман/1939
Народен музеј, Охрид

11. МОТИВ ОД ОХРИД V, 1940
MOTIF FROM OHRID V
акварел на хартија, 30×43
сигн. д.д.: В. Коџомановић/1940
Слободан Јовановиќ, Белград

12. ЦВЕЌЕ, 1940
FLOWERS
акварел на хартија, 30×42
сигн. д.д.: В. Коџоман
Живко Василевски, Скопје

13. ПАРТИЗАНКА II, 1944
WOMAN PARTISAN II
акварел на хартија, 30,3×23
сигн. г.д.: В. Коџоман/1944

14. ОПИСМЕНУВАЊЕ, 1946
LITERACY
акварел на хартија, 26,5×18,5
сигн. г.л.: В. Коџоман/1946

15. ВИСОКО (Босна), 1947
VISOKO
акварел на хартија,, 50×33
сигн. г.л.: Високо (Босна) и
г.д.: В. Коџоман

16 МОТИВ ОД СПЛИТ, 1948
MOTIF FROM SPLIT
акварел на хартија, 55×38
сигн. г.д.: В. Коџоман/1948

17. МОТИВ ОД ОКОЛИНАТА НА СПЛИТ, 1948
MOTIF FROM SPLIT NEIGHBOURHOOD
акварел на хартија, 31,5×47
сигн. г.л.: Солин / 1948 / В. Коџоман

17.а СТАРО И НОВО СКОПЈЕ, 1948/49
OLD AND NEW SKOPJE
акварел на хартија, 34×48,5
сигн. д.д.: В. Коџоман / Скопје
Уметничка галерија, Скопје

18. МОТИВ ОД СТАРАТА ЧАРШИЈА, 1949
MOTIF FROM OLD BAZAAR
акварел на хартија, 24×16
сигн. д.л.: 1949 / В. Коџоман
СИЗ за становање на Општината
на град Скопје

19. БЛЕДСКО ЕЗЕРО, 1950
THE LAKE OF BLED
акварел на хартија, 46×31
сигн. г.д.: В. Коџоман / Блед — 1950

20. БЛЕД I, 1950
BLED I
акварел на хартија, 47×31,5
сигн. г.л.: В. Коџоман/1950 — Блед
Уметничка галерија, Скопје

21. БЛЕД II, 1950
BLED II
акварел на хартија, 47×30
сигн. г.д.: В. Коџоман
Уметничка галерија, Скопје

22. БЛЕД III, 1950
BLED III
акварел на хартија, 48×31
сигн. г.д.: В. Коџоман/1950
Мирослав Скаловски, Скопје

Цртежи
Drawings

1. ЖЕНСКИ АКТ, 1930
FEMALE NUDE, coal
јаглен на хартија, 48×47
сигн. д.д.: Коџоман

1a. ЖЕНСКИ АКТ II, 1930
FEMALE NUDE II, pencil
молив на хартија, 34×15,4
сигн. д.д.: 1930 / Коџоман

2. МАШКИ АКТ I, 1930
MALE NUDE I, coal
јаглен на хартија, 60×39
сигн. д.д.: В. Коџоман

3. МАШКИ АКТ II, 1930
MALE NUDE II, coal
јаглен на хартија, 60×30
сигн. д.л.: Коџомановиќ

4. МАШКИ АКТ III, 1930
MALE NUDE III, coal
јаглен на хартија, 43×58
сигн. д.д. Коџомановиќ

5. ЖЕНСКИ ПОРТРЕТ, 1930
FEMALE PORTRAIT, pencil
молив на хартија, 24,5×19,5
сигн. д.л.: 1930/В. Коџоман

6. ПОРТРЕТ НА ДЕВОЈЧЕ, 1932
PORTRAIT OF A GIRL, pencil
молив на хартија, 27×21
сигн. д.л.: В. Коџоман/1932

7. ПОРТРЕТ НА СТАРЕЦ, 1932
PORTRAIT OF AN OLD MAN, pastel
пастел на хартија, 36×26
сигн. д.л.: В. Коџоман/1932

8. КОМПРЕСОРИ, 1946
COMPRESSORS, Indian ink
туш на хартија, 15×21
сигн. д.л.: „Маврово" и
д.д.: Коџоман/1946
Историски музеј на СРМ, Скопје

9. АВТОПОРТРЕТ, 1947
SELFPORTRAIT, pastel
пастел на хартија, 38×28
сигн. д.л.: 1947 / В. Коџоман

10. РАБОТНА АКЦИЈА, 1947
WORKING ACTION, Indin ink
туш на хартија, 35,5×24
без сигнатура
Музеј на град Скопје

11. ПОРТРЕТ НА РАБОТНИК, 1947
PORTRAIT OF A WORKER, pencil
молив на хртија, 37×27,5
сигн. г.д.: В. Коџоман

12. БРИГАДИР СО КОЛИЧКА, 1947
BRIGADIR WITH A BARROW, Indian Ink
туш на хартија, 25×21
сигн. д.л.: В. Коџоман/1947
Историски музеј на СРМ, Скопје

13. БРИГАДИРЧЕ СО КОЛИЧКА, 1947
LITTLE BRIGADIER WITH A BARROW, Indian Ink
туш на хартија, 23×18,5
сигн. д.д.: 1947 / В. Коџоман
Историски музеј на СРМ, Скопје

14. МИНЕР СО ФЕНЕР, 1947
MINER WITH LANTERN, Indian Ink
туш на хартија, 21×17
сигн. д.с.: В. Коџоман/1947 и
д.д.: Млад. пруга / Минер
Историски музеј на СРМ, Скопје

15. ПОРТРЕТ НА СЛИКАРОТ РАЧКИ, 1947
PORTRAIT OF THE PAINTER RACHKI
молив на хартија, 25×21
сигн. д.л.: В. Коџоман/1947 и
д.д: сликар / Рачки

16. БРИГАДИРКИ, 1948
WOMAN BRIGADIERS, Indian Ink
туш на хартија, 25,5×15,5
сигн. д.д.:1948 / В. Коџоман
Историски музеј на СРМ, Скопје

17. КОПАЧ I, 1948
DIGGER, Indian Ink
туш на хартија, 21×16
сигн. д.л.: Маврово/48 и
д.д.: В. Коџоман
Историски музеј на СРМ, Скопје

18. КОПАЧ II, 1948
DIGGER II, Indian ink
туш на хартија, 21×14
сигн. д.с.: Маврово/48 и
д.д.: В. Коџоман
Историски музеј на СРМ, Скопје

19. ЖЕТВА, 1949
HARVEST, Ink
мастило на хартија, 17×24
сигн. д.л.: 1949/В. Коџоман

20. ДИМИТАР ПАНДИЛОВ, 1950
DIMITAR PANDILOV, pencil
молив на хартија, 15×11
сигн. д.л.: В. Коџоман/1950

21. АНГЕЛЕ ИВАНОВСКИ, 1950
ANGELE IVANOVSKI, magic marker
фломастер на хартија, 10×7,5
сигн. д.д.: В. К./50

22. ЗДРАВКО БЛАЖИЌ, 1952
ZDRAVKO BLAZICH, magic marker
фломастер на хартија, 12×7,5
сигн. д.д.: В. Коџоман/1952

23. ТОДОР ШОПТРАЈАНОВ, 1952
TODOR SOPTRAJANOV, magic marker
фломастер на хартија, 11×8
сигн. д.д.: В. Коџоман

24. ВИНКО ГРДАН, 1953
VINKO GRDAN, ink
хемиско мастило на хартија, 12×7,5
сигн. д.д.: В. Коџоман/1953

24а. МАШКИ АКТ VIII, 1954
MALE NUDE VIII, coal
јаглен на хартија, 21×30
сигн. д.д.: В. Коџоман/1954

25. ПАВЛЕ ДАСКАЛОВ, 1954
PAVLE DASKALOV, magic marker
фломастер на хартија, 11,5×8
сигн. д.д.: 1954/В. Коџоман

26. ПЕНЗИОНЕР I, (скица за слика), 1954
PENSIONER I, magic marker
фломастер на хартија, 14,5×10
сигн. д.д.: 1954/В. Коџоман

27. МОСТ НА СЕНА, 1955
BRIDGE OVER SEINE, magic marker
фломастер на хартија, 13,5×20
сигн. д.л.: Париз 30. XI/55
д.д.: В Коџоман

28. НЕЧИСТА КУЈНА I, 1955
DIRTY KITCHEN I, pencil
молив на хартија во боја, 13,6×17,5
сигн. д.д.: Париз/В. Коџоман 1955

29. НЕЧИСТА КУЈНА II, 1955
DIRTY KITCHEN II, pencil
молив во боја на хартија, 13,5×17,5
сигн. д.с.: Париз/В. Коџоман 1955

30. ВИЗИЈА I, 1955
VISION I, pencil
молив на хартија, 18×15,5
сигн. д.д. В. Коџоман /55/ Париз

31. ВИЗИЈА II, 1955
VISION II, pencil
молив во боја на хартија, 18,5×15,5
сигн. д.д.: В. Коџоман /55/ Париз

32. УПЛАШЕНИ КОЊИ, (скица за слика), 1955
FRIGHTEN HORSES, pencil
молив на хартија, 14,5×19
сигн. д.д.: Париз / В. Коџоман/1955

33. ВО ВОДЕНИТЕ ДЛАБОЧИНИ, 1955
INTO THE WATER DEEPNESS, pencil
молив во боја, 18,5×15,5

34. ЛЕЗБЕЈКИ, 1955
LESBIANS, pencil
молив во боја, 15×17,5
сигн. д.д.: В. Коџоман/1955

35. ДОЧЕК НА 1956 ГОДИНА ВО ПАРИЗ НА ПИГАЛ, 1955/56
NEW 1956 YEAR'S EVE IN PARIS ON PIGAL, pencil
молив на хартија, 14×18
сигн. д.д.: В. Коџоман

36. СЛАВКО ПЕНГОВ, 1956
SLAVKO PENGOV, pencil
хемиски молив на хартија, 12×7,2
сигн. д.л.: 1956/В. Коџоман

37. ИСМЕТ МУЕЗИНОВИЌ, 1956
ISMET MUEZINOVICH, pencil
хемиски молив на хартија, 11,5×7,5
сигн. д.л.: 1956 / В. Коџоман

38. ЧУНОВИ, 1956
PUNTS, magic marker
фломастер на хартија, 14,5×21
сигн. д.д.: В. Коџоман/ 1956

39. ПЕНЗИОНЕР II, 1957
PENSIONER II, magic marker
фломастер на хартија, 15×10,2
сигн. д.д.: 1957/В. Коџоман

40. СКИЦА ЗА СЛИКАТА ПРЕД ЗАЈДИСОНЦЕ 1957
SKETCH FOR THE PAINTING BEFORE THE SUNSET, pencil
молив во боја на хартија, 14,5×18,5
сигн. г.д.: В. Коџоман

41. ВАЧО ЃОРЃИЕВ, 1958
VANCHO DJORDJIEV, magic marker
фломастер на хартија, 14×10
сигн. д.д.: В. Коџоман/1958

42. НИКОЛА МАРТИНОСКИ, 1959
NIKOLA MARTINOSKI, pencil
хемиски молив на хартија, 11,6×7,5
сигн. д.с.: В. Коџоман/1959

43. ПЛАТНЕН ГРАД, 1963
LINEN CITY, pencil
молив во боја на хартија, 14,3×21
сигн. д.л. В. Коџоман
д.д.: 11 - IX - 63 Скопје / „Тафталиџе"

44. МОТИВ ОД ДОЈРАН I, 1964
MOTIV FROM DOJRAN I, magic marker
фломастер во боја, 11,8×18
сигн. д.д.: Дојран / В.Коџоман/1964

45. МОТИВ ОД ДОЈРАН II, 1964
MOTIF FROM DOJRAN II, magic marker
фломастер во боја, 12,5×19
сигн. на позадината: Дојран 1964
В. Коџоман

46. АВТОПОРТРЕТ, 1976
SELFPORTRAIT, pastel
пастел на хартија, 38×27,5
сигн. д.л.: 1976 / В. Коџоман

* Делата кај кои не е индицирана сопственоста се на авторот

БИБЛИОГРАФИЈА*
BIBLIOGRAPHY

1930 Сретен СТОЈАНОВИЋ
Друга пролетња изложба југословенских уметника
Политика, Белград, 11. V 1930

Отварање пролетње изложбе у Уметничком павиљону на Малом Калемегдану
Време, Белград, V - VI 1930

1931 Душан НЕДЕЉКОВИЋ
Типичност јужносрбијанског омладинског сликарства
Јужни преглед, Скопје, март, 1931

1935 Тодор МАНЕВИЋ
Сликарство у Скопљу представљају три академска сликара и један хоџа самоук
Време, Белград, 20. IV 1935

1936 Лазар ЛИЧЕНОСКИ
Вањел Коџомановић, сликар из Струге
Вардар, Скопје, 6, 7, 8, и 9. I 1936

1937 Удружење ликовних уметника приредило је јуче прву изложбу
Политика, Белград, 24. V 1937

Двадесет јужносрбијанских сликара приређује изложбу својих радова
Време, Белград, 10. X 1937

П. (Растко ПУРИЋ?)
Јубиларна изложба јужносрбијанских уметника

Јужни преглед, Скопје, октомври, 1937
Вањел Коџомановић
Јужни преглед, Скопје, ноември, 1937

1938 Изложбт слика Вањела Коџомановића у Скопљу
Политика, Белград, 23. III 1938

Изложба г. Коџомановића
Скопски гласник, 26. II 1938

Отварање изложбе г. Коџомановића
Скопски гласник, 2. IV 1938

Љ(убомир) Д(ОБРИЧАНИН)
Колективна изложба радова г. Вањела Коџомановића у Скопљу
Правда, Белград, 3. IV 1938

П. (Петар СЛИЈЕПЧЕВИЋ)
Изложба слика Вањела Коџомановића
Јужни преглед, Скопје, април, 1938

Колективна изложба сликара г. Вањела Коџомановића у Скопљу
Политика, Белград, 4. IV 1938

Књижевно поподне на изложби г. Вањела Коџомановића у Скопљу
Време, Белград, 12. IV 1938

Излагачи на Десетој пролећној изложби у Павиљону
Правда, Белград, 14. V 1938

П(јер) КРИЖАНИЋ
Десета пролећна изложба — у уметничком павиљону „Цвијете Зузорић"
Политика, Белград, 5. VI 1938

1939 П(јер) КРИЖАНИЋ
Салон независних уметника
Политика, Белград, 5. I 1939

Сава ПОПОВИЋ
Салон независних уметника. Уметност XX век, Белград, бр. 5, мај 1939

Јубиларна изложба јужносрбијанских сликара поводом десетгодишњице „Јефимије"
Јужна Србија, Скопје 25. XII 1939

1940 У.
Прве јесење изложбе
Уметнички преглед, Белград, књ. III, 1940

Министар правде г. Божидар Максимовић отвориће данас пролећну изложбу
Политика, Белград, 19. V 1940

Синиша ПАУНОВИЋ
Дванаеста пролећна изложба сликарских и вајарских радова југословенских уметника у Београду
Политика, Белград, 4. VI 1940

Изложба слика у Скопљу
Скопски гласник, 22. X 1940

Завршене су све припреме за прославу ослобођења Скопља
Политика, Белград, 25. X 1940

Ђорђе ОРАОВАЦ
Тринаеста јесења изложба
Уметнички преглед. Белград, ноември, 1940

Кроз наша позоришта, листове и ревије
Позоришни лист, Скопље, 1. XI 1940

Umjetnički pregled, 1940
Novo doba, Загреб, 11. XI 1940

1945 Венко МАРКОВСКИ
По повод на првата изложба на македонските художници
Нов ден, Скопје, бр. 2, 1945

Д.
Изложба на македонските художници
Нова Македонија, Скопје, 25. XI 1945

Димче КОЦО
Прва изложба на македонските художници
Нов ден, Скопје, бр. 3, декември, 1945

1946 Здружението на ликовните уметници на Македонија
Нов ден, Скопје, бр. 1-2, јануари-февруари, 1946

Димитар МИТРЕВ
Втората општа изложба на македонските художници
Нов ден, Скопје, бр. 9-10, ноември-декември, 1946

1947 Бл. ПОКОРНИ — САЛАБОВ
По повод на третата изложба на македонските художници
Единство, Скопје, 1947

1948 По повод третата изложба на македонските художници
Трудбеник, Скопје, 10. I 1948

Димитар МИТРЕВ
За третата изложба на македонските художници
Нова Македонија, Скопје, 20. I 1948

Киро ХАЏИ ВАСИЛЕВ
Третата општа изложба на македонските художници
Нов ден, Скопје, бр. 1-2, јануари-февруари, 1948

1949 Славко ЈАНЕВСКИ
Нелогиката и историските неточности на една слика
Нов ден, Скопје, бр. 1-2, јануари-февруари, 1949

Славко ЈАНЕВСКИ
Четвртата изложба на уметниците од Македонија
Нов ден, Скопје, бр. 5, мај, 1949

На први мај во Скопје се отвори четвртата изложба на македонските художници
Нова Македонија, Скопје, 4. V 1949

Četvrta izložba likovnih umjetnika Makedonije
Narodni list, Загреб, 5. V 1949

По повод четвртата изложба на македонските художници
Нова Македонија, Скопје, 5. VI 1949

1950 Основано е друштво за применета уметност на Македонија
Културен живот, Скопје, 28. IV 1950

Зр.
Низ изложбата на ликовните уметници
Нова Македонија, Скопје, 7. XII 1950

Димче МАРКОВСКИ
За петтата изложба нт ликовните уметници
Млад борец, Скопје, 15. XII 1950

Се одржа дискусија за петтата изложба на македонските ликовни уметници
Културен живот, Скопје, 30. XII 1950

1951 Коле ЧАШУЛЕ
По повод петтата изложба на ликовните уметници
Нова Македонија, Скопје, 24. I 1951

Ј. Л.
Низ шестата изложба на македонските ликовни уметници
Нова Македоднија, Скопје, 21. X 1951

1952 Ликовните уметници од Македонија ќе изложуваат во Белград
Нова Македонија, Скопје, 10. V 1952

Димче КОЦО
Седмата изложба на ликовните уметници од Македонија
Современост, Скопје, бр. 9-10, ноември-декември, 1952

Бранко ВАРОШЛИЈА
Кон VII изложба на македонските ликовни уметници
Млада литература, Скопје, бр. 4, декември 1952

Димче ПРОТУЃЕР
Ликовни проблеми
Нова Македонија, Скопје, 25. XII 1952

1953 Изложба македонских ликовних умјетника у Београду
Побједа, Титоград, 18 I 1953

Алекса ЧЕЛЕБОНОВИЋ
Изложба ликовних уметника Македоније
Борба, Белград, 29. III 1953

Никола СТАНКОВИЋ
Велика и лепа будућност
Београдске новине, 2. IV 1953

Ђорђе ПОПОВИЋ
Изложба македонских уметника у Београду
Република, Белград, 7. IV 1953

Živko MILIĆ
Boje su pošle sa juga
Omladinska riječ, Сараево, 10. IV 1953

Македонските художници излагаат
Македонија, Скопје, бр. 1, мај, 1953

Синиша ПАУНОВИЌ
Првата изложба на македонските ликовни уметници во Белград
Современост, Скопје, бр. 5, мај, 1953

Димче КОЦО
Осмата изложба на македонските уметници
Современост, Скопје, бр. 10, 1953

T. P.
Pol stoletja jugoslovenskega slikarstva
Ljubljanski dnevnik, 3. VI 1953

Мића ПОПОВИЋ
Из Скопља: изложба ликовних уметника Македоније
НИН, Белград, 13. XII 1953

Петар ХАЏИ БОШКОВ
Чекор напред. За VIII изложба на ДЛУМ
Нова Македонија, Скопје, 13. XII 1953

1954 Миќа ПОПОВИЌ
Зрелоста и несполуки во македонското современо сликарство
Разгледи, Скопје, бр. 1, 3. I 1954

Изложби. 100 листа на југословенската графика. Педесет години на југословенското сликарство
Разгледи, Скопје, бр. 7, 1954

Димче ПРОТУЃЕР
Половина век на југословенското сликарство
Разгледи, Скопје, бр. 8, 11. IV 1954

J(ован) П(ОПОВСКИ)
Ликовни живот у Македонији
Политика, Белград, 3. X 1954

Здрако БЛАЖИЌ
Изложба на здружението на ликовните уметници од Македонија
Нова Македонија, 19. XI 1954

Димче ПРОТУЃЕР
Десет години слободно творештво
Современост, Скопје, бр. 11-12, ноември-декември, 1954

Димче ПРОТУЃЕР
Деветта изложба на македонските ликовни уметници
Разгледи, Скопје, бр. 25, 5. XII 1954

1955 J(osip) DEPOLO
Izložba makedonskih umjetnika u Zagrebu
Borba, Загреб, 23. I 1955

Вилим СВЕЧЊАК
Полна афирмација на македонските ликовни уметници
Нова Македонија, Скопје, 12. II 1955

Антоние НИКОЛОВСКИ
Десета јубиларна изложба на ДЛУМ
Разгледи, Скопје, бр. 25-26, 11. XII 1955

1956 Антоние НИКОЛОВСКИ
Годишната изложба на ДЛУМ
Разгледи, Скопје, бр. 25-26, 9. XII 1956

Здравко БЛАЖИЌ
Единаесета изложба на ликовните уметници од Македонија
Хоризонт, Скопје, бр. 21, 9. XII 1956

Борко ЛАЗЕСКИ
XII изложба на ДЛУМ
Нова Македонија, Скопје, 28. XII 1956

1957 Антоние НИКОЛОВСКИ
Пролетната изложба на ДЛУМ
Разгледи, Скопје, бр. 10, 5. V 1957

1958 Димче КОЦО
Предговор за каталог од самостојната јубилејна изложба
Уметничка галерија, Скопје, 1958

Лазар ЛИЧЕНОСКИ
Ликовни живот,
Политика, Белград, 30. VIII 1958

Ј(ован) ПОПОВСКИ
Јубиларна изложба Ванђела Коџомана
Политика, Белград, 14. VII 1958

Ј(ован) КОСТОВСКИ
Јубиларна изложба на Ванѓел Коџоман
Нова Македонија, Скопје, 24. VIII 1958

Ј(ован) П(ОПОВСКИ)
Јубиларна изложба Ванђела Коџомана
Борба, Белград, 27. VIII 1958

Јубиларна изложба на ликовниот уметник Вангел Коџоман
Трудбеник, Скопје, 30. VIII 1958

Јубиларна изложба Ванђела Коџомана
Борба, Белград, 31. VIII 1958

Д. С.
Јубиларна изложба Вангела Коџомана
Политика, Белград, 31. VIII 1958

А(нтоние) НИКОЛОВСКИ
По повод престојната јубиларна изложба на Вангел Коџоман
Разгледи, Скопје, бр. 1, септември 1958

Отворена изложба Вангела Коџомана
Политика, Белград, 1. IX 1958

Р.
Отворена е јубиларна изложба на уметникот Вангел Коџоман
Нова Македонија, Скопје, 1. IX 1958

Јубиларна изложба на Вангел Коџоман
Комунист, Скопје, 4. IX 1958

Изложбе у Скопљу
Политика, Белград, 6. IX 1958

Д. Д.
Голем интерес за изложбата на ДЛУМ
Нова Македонија, Скопје, 8. IX I1958

Интензивен ликовен живот во Скопје
Нова Македонија, Скопје, 9. IX 1958

Д. С.
Скопска хроника. Сезона је почела...
Политика, Белград, 13. IX 1958

Нашите уметници за себе. Вангел Коџоман
Млад борец, Скопје, 13. IX 1958

Димче ПРОТУЃЕР
Уште еден јубилеј
Нова Македонија, Скопје, 14. IX 1958

Ликовна уметност. Вангел Коџоман
Народна просвета, Скопје, 15. IX 1958

Големо интересирање за јубилејната изложба на Вангел Коџоман
Нова Македонија, Скопје, 20. IX 1958

Р. П.
Уметникот Вангел Коџоман одликуван со Орден на труд од прв ред
Нова Македонија, Скопје, 25. IX 1958

Јубилеј Вангела Коџомана
Вечерње новости, Белград, 26. IX 1958

Антоние НИКОЛОВСКИ
Јубилеј Вангела Коџомана
Борба, Белград, 27. IX 1958

Јован ПОПОВСКИ
Вангел Коџоман
Политика, Белград, 28. IX 1958

Никола МАРТИНОСКИ
Творечкиот пат на Вангел Коџоман
Нова Македонија, Скопје, 30. IX 1958

Денес се затвора изложбата на Вангел Коџоман
Нова Македонија, Скопје, 30. IX 1958

Светозар ДОМИЌ
Јубилејната изложба на сликарот Вангел Коџоман
Современост, Скопје, бр. 9, септември, 1958

Антоние НИКОЛОВСКИ
Вангел Коџоман
Разгледи, Скопје, бр. 2, октомври, 1958

Антоние НИКОЛОВСКИ
Пролетна изложба на ДЛУМ
Разгледи, Скопје, бр. 10, 1958

Коста БАЛАБАНОВ
Тринаесетата изложба на ликовните уметници на Македонија
Нова Македонија, Скопје, 7. XII 1958

Вангел Коџоман. Интервју
Млад борец, Скопје, 13. XII 1958

1959 Светозар ДОМИЌ
Тринаесетата годишна изложба на ДЛУМ
Современост, Скопје, бр. 1, јануари, 1959

Ђорђе ПОПОВИЋ
Изложба ликовних уметника Македоније
Република, Белград, 7. IV 1959

Елена МАЦАН
15 години ликовно творештво во Македонија
Нова Македонија, Скопје, 14. V 1959

Славко ЈАНЕВСКИ
За сé по малку, повеќе за сликарството
Современост, Скопје, бр. 6, јуни, 1959

Александар ЃУРЧИНОВ
Скица за развитокот на новото македонско сликарство
Разгледи, Скопје, бр. 1, септември, 1959

1960 Елена МАЦАН
Предговор за каталог од изложбата „Македонски пејзаж"
Уметничка галерија, Скопје, 1960

В(лада) УРОШЕВИЌ
Изложба на македонскиот пејзаж
Млад борец, Скопје, 6. X 1960

Томе МОМИРОВСКИ
По повод есенската изложба на членовите на ДЛУМ
Современост, Скопје, бр. 9, ноември, 1960

1961 Н(ико) П. ТОЗИ
Предговор за каталог од ретроспективната изложба
Народен музеј, Струга, 1961

Н(ико) П. ТОЗИ
Предговор за каталог од изложбата „Струшки мотиви и пејзажи", Струга, 1961

Б.
Вангел Коџоман: сликарот треба да има почести средби со светот
Народна просвета, Скопје, 12. VI 1961

Ц. С.
Отворена изложба на Вангел Коџоман во Струга
Нова Македонија, Скопје, 16. VII 1961

И. Ст.
Ретроспективна изложба Ванђела Коџомана
Политика, Белград, 24. VII 1961
Ретроспективна изложба на Вангел Коџоман во Струга
Нова Македонија, Скопје, 3. VIII 1961

Р. П.
Во Струга отворена изложбата „Струшки мотиви и пејзажи"
Нова Македонија, Скопје, 15. VIII 1961

Томе МОМИРОВСКИ
Кон почетокот на ликовната сезона
Современост, Скопје, бр. 9, ноември, 1961

1962 Јован ПОПОВСКИ
Предговор за каталог од самостојната изложба
Народен музеј, Струга, 1962

Елена МАЦАН
Предговор за каталог од изложбата „Македонски портрет на XIX и XX век"
Уметничка галерија, Скопје, 1962

Борис ПЕТКОВСКИ
Македонски портрет
Културен живот, Скопје, бр. 1-2, 1962

С. Ф.
Македонски портрет XIX-XX век
Млад борец, Скопје, 15. II 1962

Томе МОМИРОВСКИ
По повод изложбата „Македонски портрет XIX и XX век“
Современост, Скопје, бр. 3, март, 1962

Глигор ЧЕМЕРСКИ
Македонски портрет од XIX и XX век
Разгледи, Скопје, бр. 7, март, 1962

Р. П.
„Струга во минатото“
Нова Македонија, Скопје, 27. VIII 1962

Р. П.
Фото-новини
Нова Македонија, Скопје, 5. IX 1962

Влада УРОШЕВИЌ
Седумнаесет години на ДЛУМ
Млад борец, Скопје, 22. XI 1962

1964 A(ntonie) N(IKOLOVSKI)
Makedonija (slikarstvo)
Enciklopedija likovnih umjetnosti
Jugoslavenski leksikografski zavod, Загреб, 1964

N(iko) P. T(OZI)
Kodžoman, Vangel Georgiev
Enciklopedija likovnih umetnosti,
Jugoslovenski leksikografski zavod, Загреб, 1964

Борис ПЕТКОВСКИ
Пролетна изложба на ДЛУМ
Нова Македонија, Скопје, 17. V 1964

Н. К.
Изложба на Вангел Коџоман во Струга
Нова Македонија, Скопје, 24. VII 1964

Влада УРОШЕВИЌ
Шаренило на осредноста
Нова Македонија, Скопје, 13. XII 1964

1965 Јозо Т. БОШКОВСКИ
Обоени патишта. Пролетна изложба на ДЛУМ
Вечер, Скопје, 13. V 1965

Марко АРСОВСКИ
Половично учество
Млад борец, Скопје, 13. V 1965

Паскал ГИЛЕВСКИ
Под традиционално ниво
Нова Македонија, Скопје, 16. V 1965

Паскал ГИЛЕВСКИ
Скопски ликовен мозаик
Современост, Скопје, бр. 5, јуни, 1965

1966 Ј(ован) ПОПОВСКИ
Нема мртве сезоне
Политика, Белград, 8. VII 1966

Паскал ГИЛЕВСКИ
Она што треба да се подржи
Нова Македонија, Скопје, 24. VII 1966

1967 Љиљана ПОПОВИЌ
Предговор за каталог од изложбата „Македонски акварел“
Центар за култура и информации на град Скопје, 1967

Љиљана ПОПОВИЌ
Предговор за каталог од изложбата „Современа македонска уметност меѓу двете војни“
Уметничка галерија, Скопје, 1967

Симон ШЕМОВ
Разоткривачка светлина врз ликовниот израз
Вечер, Скопје, 1. V 1967

А(лександар) ПОПОВСКИ
Со поетите настапуваат музички и ликовни уметници
Вечер, Скопје, 17. VIII 1967

Ал(ександар) ПОПОВСКИ
Досега најимпресивен собир
Вечер, Скопје, 20. VIII 1967

Т(ашко) Ш(ИРИЛОВ)
„Современа македонска уметност меѓу двете војни“
Вечер, Скопје, 24. VIII 1967

J(ован) ПОПОВСКИ
Припрема се ретроспектива старих македонских сликара
Политика, Белград, 7. X 1967

Интересна изложба. Македонската уметност меѓу двете војни
Студентски збор, Скопје, 9. X 1967

Се отвораат две изложби
Вечер, Скопје, 10. X 1967

Отворена изложба „Савремена македонска уметност"
Политика, 12. X 1967

Паскал ГИЛЕВСКИ
Македонската уметност меѓу двете војни
Нова Македонија, Скопје, 15. X 1967

Г. Ч.
Прва комплетна изложба на македонскиот акварел
Нова Македонија, Скопје, 18. XI 1967

Паскал ГИЛЕВСКИ
Македонскиот акварел
Нова Македонија, Скопје, 19. XI 1967

E(lena) CVETKOVA
Propuštena šansa
Večernji list, Загреб, 25. XI 1967

Д. МАНОЛЕВА
Современи лирски тенденции
Студентски збор, Скопје, 27. XI 1967

Коста БАЛАБАНОВ
Темелите на акварелот се длабоки
Студентски збор, Скопје, 27. XI 1967

E. ROJE
Univerza danas. Makedonska umetnost med obema vojnama
Večer, Марибор, 28. XI 1967

Паскал ГИЛЕВСКИ
Во светот на боите и формите
Народна просвета, Скопје, 8. XII 1967

Radivoje PEŠIĆ
Makedonska umetnost između dva rata
Književne novine, Белград, 9. XII 1967

1968 Паскал ГИЛЕВСКИ
Година на групни изложби
Нова Македонија, Скопје, 7. I 1968

О(лга) СП(ИРКОСКА)
Ликовно биенале во Скопје?
Нова Македонија, Скопје, 30. VII 1968

Борис ПЕТКОВСКИ
Изложбата „Наше минато"
Културен живот, Скопје, бр. 9-10, 1968

О(лга) СПИРКОСКА
Уметничката галерија е во основата на ликовната култура
Нова Македонија, Скопје, 20. X 1968

Boris PETKOVSKI
Današnja makedonska likovna umetnost
Sinteza, Љубљана, бр. 10-11, октомври, 1968

1969 Елена МАЦАН ЧУКИЌ
Ослободување на Македонија (уметност)
Историја на македонскиот народ, кн. III
Институт за национална историја, Скопје, 1969

Boris PETKOVSKI
Prilog pitanju nacionalnog i tradicije u savremenoj makedonskoj likovnoj umetnosti
Umetnost, Белград, бр. 17, јануари-март, 1969

Д(рагица) СТОИЛКОВСКА
Ликовната авангарда на Македонија
Студентски збор, Скопје, 16. III 1969

Boris PETKOVSKI
Skopska likovna kronika. Razstava »Naša prošlost«
Sinteza, Љубљана, бр. 13-14, мај, 1969

Предлози за Октомвриска награда од областа на уметноста
Нова Македонија, Скопје, 22. IX 1969

П. ТРПКОВСКИ
Вангел Коџоман: ги сакам творбите сврзани со македонската земја
Просвета, Скопје, 3. X 1969

Признание за висок научен и уметнички дострел
Вечер, Скопје, 8. X 1969

Додељене награде „11 октомври“
Политика, Белград, 9. X 1969

Ѓ(око) ПОПОВСКИ
Прифатени предлозите на комисиите за наука и уметност
Нова Македонија, Скопје, 9. X 1969

Ви ги претставуваме добитниците на годинашнава награда „11 октомври“
Вечер, Скопје, 11. X 1969

Ѓ(око) ПОПОВСКИ
Добитници на наградата „11 октомври“
Нова Македонија, Скопје, 11. X 1969

Ѓ(око) ПОПОВСКИ
Признание за трајни и осведочени вредности
Нова Македонија, 14. X 1969

Љ. К.
Уручене награде македонским уметницима и научницима
Политика, Белград, 14. X 1969

Заслужено признание со осведочени вредности
Вечер, Скопје, 14. X 1969

Врачени наградите „11 октомври“
Вечер, Скопје, 14. X 1969

Т(ашко) Ш(ИРИЛОВ)
Досега пријавени над 100 творби
Вечер, Скопје, 16. X 1969

Т(ашко) Ш(ИРИЛОВ)
Ревијална изложба на ДЛУМ
Вечер, Скопје, 27. X 1969

Вангел Коџоман. Виѓавања на една творечка присатност
Журнал, Скопје. 1. XI 1969

Boris PETKOVSKI
La pittura contamporanea Macedone
Quid, Рим, 8. XI 1969
Неуморен
Вечер, Скопје, 19. XI 1969

Борис ПЕТКОВСКИ
Скопје низ ликовни дела
Нова Македонија, Скопје, 23. XI 1969

О(лга) СПИРКОСКА
Изложбата треба нешто да зборува. Интервју
Нова Македонија, Скопје, 24. XI 1969

Ташко ШИРИЛОВ
Скопје застани мирно те сликам. Инвервју
Вечер, Скопје, 28. XI 1969

Соња АБАЏИЕВА ДИМИТРОВА
Компромиси. По повод тематската изложба „25 години АСНОМ“
Нова Македонија, Скопје, 9. XII 1969

1970 Борис ПЕТКОВСКИ
Современа ликовна уметност
„Македонија“, издан. „Трудбеник“, Скопје 1969/70

Димче КОЦО
Културните споменици во Струга и струшко, „Струга и струшко“, Собрание на општина Струга, 1970

Димче КОЦО
Предговор за каталог од изложбата „25 години ДЛУМ“
Уметничка галерија, Скопје, 1970

П. Е.
Наши портрети. Вангел Коџоман
Билтен на здружението на ликовните педагози и Центарот за ликовно воспитување на децата, Скопје, бр. 1, 1970

Нико ТОЗИ
Илинденското востание во современата македонска уметност
Институт за национална историја, Скопје, 1970

Александар АПОСТОЛОВ
Манифестације македонске националне индивидуалности у краљевини Југославији
Југословенски историјски часопис, бр. 3-4, пос, отисак, 1970

Boris PETKOVSKI
Savremena makedonska likovna umetnost
4 jul, Белград, 15. I 1970

Ч. С.
Излагаат осум македонски уметници
Вечер, Скопје, 31. I 1970

Соња АБАЏИЕВА ДИМИТРОВА
Соработка со галериите во внатрешноста
Нова Македонија, Скопје, 8. II 1970

Е. К.
Изложба на мотиви од старата чаршија
Вечер, Скопје, 24. VI 1970

Ташко ШИРИЛОВ
12 кандидати за Октомвриската награда
Вечер, Скопје, 18. IX 1970

Љубица ДАМЈАНОВСКА
Три ликовни изложби
Културен живот, Скопје, бр. 10, 1970

Соња АБАЏИЕВА ДИМИТРОВА
Далеку од човекот
Комунист, Скопје, 18. XII 1970

1971 Вера НАУМОВСКА
Предговор за каталог од изложбата „Македонски автопортрет"
Центар за култура и информации на град Скопје, 1971

Борис ПЕТКОВСКИ
Одразот на скопскиот земјотрес во делата на ликовните уметници
Разгледи, Скопје, бр. 6, 1971

Т(ашко) ШИРИЛОВ
Молер интервенирал врз творбата на Коџоман
Вечер, Скопје, 27. X 1971

1972 *Крум ТОМОВСКИ*
Предговор за каталог од самостојната изложба
Центар за култура и информации на град Скопје, 1972

Старата скопска чаршија. Вангел Коџоман
Вечер, Скопје, 1. IV 1972

Т(ашко) Ш(ИРИЛОВ)
„Старата скопска чаршија"
Вечер, Скопје, 4. IV 1972

Отворена изложба на Вангел Коџоман
Нова Македонија, Скопје, 4. IV 1972

Н(евена) МИТРЕВСКА
Да се потсетиме за исчезнатата сегашност. Интервју
Нова Македонија, Скопје, 8. IV 1972

Ташко ШИРИЛОВ
Сликар на старградскиот амбиент
Вечер, Скопје, 8. IV 1972

В. Д.
Скопската чаршија на платно
Студентски збор, Скопје, 17. IV 1972

Миодраг ДУГОВАЦ
„Стара скопска чаршија" Вангела Коџомана
Борба, Белград, 25. IV 1972

З. Б.
Старата чаршија во делата на Коџоман
Нова Македонија, Скопје, IV 1972

П. Т.
Коџоман во Уметничката галерија
Нова Македонија, Скопје, 10. V 1972

К(атерина) ЧЕМЕРСКА
Уметноста е постојано барање. Интервју
Нова Македонија (Починка), 23. IX 1972

Љубица ДАМЈАНОВСКА
Тито во делата на југословенските ликовни уметници
Нова Македонија, Скопје, 10. XI 1972

Љубица ДАМЈАНОВСКА
Стара скопска чаршија во ликовното творештво
Разгледи, Скопје, бр. 9, ноември, 1972

Борис ПЕТКОВСКИ
Националното и традицијата во современата македонска ликовна уметност
Разгледи, Скопје, бр. 10, декември, 1972

М(иле) М(АНЕВСКИ)
Импозантен придонес за развој на образованието
Нова Македонија, Скопје, 11. XII 1972

1973 Л. М.
Богат ликовен живот
Нова Македонија, Скопје, 27. II 1973

Т(ашко) Ш(ИРИЛОВ)
Почесно звање за доајенот Вангел Коџоман
Вечер, Скопје, 1. VI 1973

Алексеј Косигин во Скопје
Вечер, Скопје, 1. VI 1973

Нико ТОЗИ
Илинденското востание во современата македонска ликовна уметност
Културен живот, Скопје, бр. 6, 1973

Вангел Коџоман
Нова Македонија, Скопје, 7. VII 1973

Љубица ДАМЈАНОВСКА
НОВ и Револуцијата во македонското ликовно творештво
Културен живот, Скопје, бр. 7-8, 1973

К(атерина) ЧЕМЕРСКА
Вангел Коџоман — еден творец едно дело
Нова Македонија (Починка), Скопје, 22. IX 1973

Откуп на слика подарок на Косигин Алексеј при посетата на Скопје
Вечер, Скопје, 27. IX 1973

Социјалните мотиви во ликовните дела
Нова Македонија, Скопје, 9. X 1973
Социјалните мотиви во македонската ликовна уметност
Нова Македонија, Скопје, 19. XII 1973

J(ован) ПОПОВСКИ
Сребрни јубилеј Савеза ликовних уметника Југославије
Политика, Белград, 26. XII 1973

Љупка ДАМЈАНОВСКА
Социјалните мотиви во македонското ликовно творештво
Нова Македонија, Скопје, 31. XII 1973

Sonja ABADŽIEVA DIMITROVA
Izložba društva likovnih umetnika Makedonije
Umetnost, Белград, бр. 33, 1973

1974 *Крум ТОМОВСКИ*
Предговор за каталог од колекцијата — легат на уметникот на градот Струга,
Спомен куќа на Вангел Коџоман, Струга, 1974

Нико ТОЗИ
Предговор за каталог од ретроспективната изложба
хотел „Бисер", с. Калишта (Струга), 1974

Bogdan MESINGER и Слаѓана СТРЕЗОВА
Предговор за каталог од изложбата »Makedonsko suvremeno slikarstvo«
Galerija umjetnosti, Винковци, 1974

С. БОЉЕВИЋ
Умјетници морају ангажовано дјеловати у друштву
Побједа, Титоград, 10. I. 1974

Социјалните тенденции во ликовното творештво
Студентски збор, Скопје, 14. I 1974

П. С.
Простор за реномирани уметници
Нова Македонија, Скопје, 24. I 1974

М(иле) МАНЕВСКИ
Чествувањето на Гоце — потврда за културните височини
Нова Македонија, Скопје, 8. V 1974

Вангел Коџоман, Павле Кузмановски
Нова Македонија, Скопје, 7. VII 1974

Ч. С.
„Револуционерното минато во македонската уметност"
Вечер, Скопје, 31. VII 1974

В(анчо) ГЕОРГИЕВСКИ
Три генерације
Политика, Белград, 4. VIII 1974

Дела на Коџоман во „Бисер"
Вечер, Скопје, 13. VIII 1974

Владимир ВЕЛИЧКОВСКИ
Повторна средба
Нова Македонијт, Скопје, 18. VIII 1974

Соња АБАЏИЕВА ДИМИТРОВА
Револуцијата низ ликовната визија
Комунист, Скопје, 19. VIII 1974

Соња АБАЏИЕВА ДИМИТРОВА
По повод изложбата „Револуционерното ми-

нато во македонската уметност“ во Музејот на современата уметност Скопје, VIII - IX 1974
Современост, Скопје, бр. 7, септември, 1974

Т(ашко) ШИРИЛОВ
Мотиви од струшкиот езерски брег
Вечер, Скопје, 10. IX 1974

Драган БОШНАКОСКИ
Бисер
Нова Македонија, Скопје, 29. IX 1974

Јован ПОПОВСКИ
Повратак граду младости. Интервју
Политика, Белград, 1. XI 1974

В(иктор) ЦВЕТАНОВСКИ
Доделени наградите „Осми ноември“ во Струга
Нова Македонија, Скопје, 9. XI 1974

Виктор ЦВЕТАНОВСКИ
Скапоцен подарок на родниот град
Нова Македонија, Скопје, 15. XI 1974

Ц. ЗОЈЧЕВСКА
Активност со нови откривања и резултати
Вечер, Скопје, 28. XI 1974

Н(евена) М(ИТРЕВСКА)
Три децении слободно ликовно творештво
Нова Македонија, Скопје, 28. XI 1974

Sonja ABADŽIEVA DIMITROVA
Revolucionarna prošlost u makedoonskoj umetnosti
Umetnost, Белград, бр. 40, 1974

Ј(ован) П(ОПОВСКИ)
Јубилеј Удружења ликовних уметника Македоније
Политика, Белград, 3. XII 1974

Владимир ВЕЛИЧКОВСКИ
Спектар на ликовни насочености
Нова Македонија, Скопје, 8. XII 1974

Паскал ГИЛЕВСКИ
Македонски ликовни варијанти
Вечер, Скопје, 14. XII 1974

Науме РАДИЧЕВСКИ
Изложба „30 години ДЛУМ“
Студентски збор, Скопје, 17. XII 1974

Владимир ВЕЛИЧКОВСКИ
Блиска тематска преокупација
Нова Македонија, Скопје, 21. XII 1974

Vladimir MALEKOVIĆ
Ambiciozni poduhvat Vinkovčana. »Makedonsko suvremeno slikarstvo«
Vjesnik, Загреб, 25. XII 1974

Состав на Советот на Републиката
Нова Македонија, Скопје, 27. XII 1974

Нови членови на МАНУ
Нова Македонија, Скопје, 28. XII 1974

1975 *Антон ПАВЛОВ*
Предговор за каталог од самостојната изложба
Торонто, 1975

Управни одбор фонда „Моша Пијаде“
Борба, Белград, 30. I 1975

Коџоман и Кондовски членови на УО на фондот „Моша Пијаде“
Вечер, Скопје, 10. II 1975

На Вангел Коџоман и Ванчо Ѓорѓиев им се врачени сребрени плакети на СЛУЈ
Нова Македонија, Скопје, 11. II 1975

Боро Митриќески нов претседател на ДЛУМ. Вангел Коџоман и Ванчо Ѓорѓиев сребрени плакети на СЛУЈ
Нова Македонија, Скопје, 11. II 1975

В(иктор) ЦВЕТАНОВСКИ
Галеријата на Вангел Коџоман сѐуште затворена
Нова Македонија, Скопје, 7. V 1975

В. ГАЦИЌ ПЕСА
Макердонска уметност. Изложба Вангела Коџомана
Наше новине, Торонто, 5. VII 1975

Изложба
Вечер, Скопје, 5. VIII 1975

В. Т.
Мозаик од природен камен и зграфито

„Флора“
Нова Македонија, Скопје, 21. XI 1975

Спиро ВАСИЛЕВ
Ретроспективна изложба на професорот Вангел Коџоман, македонско сликарство Торонто Macedonian Orthodox Churche, St. Clement of Ohrid, Торонто 1975

Д. АДАМОВИЋ
Све што је у мени, Струга је. Интервју
Политика, Белград, 7. XII 1975

1976 Портрети: Вангел Коџоман, Телевизија Скопје
Нова Македонија, Скопје, 16. II 1976

М. ЖИВКОВИЌ
Путези повратка сусрет са уметницима
Политика, Белград, 21. II 1976

Владимир ВЕЛИЧКОВСКИ
Заеднички напори
Нова Македонија, Скопје, 4. VII 1976

* Библиографските единици отпечатени со курзивни букви се однесуваат на позначајните статии за уметникот

ЕН ЧУВАР,
1935

106
ВЕЗИЛКА, 1962

107 СОНЧОГЛЕДИ I, 1962

5. *AKT IV, 1930*

2. AKT I, 1929

3. AKT II, 1930

28. МИНИЈАТУРЕН ЖЕНСКИ АКТ, 1940

4. *АКТ III, 1930*

8. *ПОРТРЕТ НА ДЕВОЈЧЕ, 1932*

14. ЖЕНСКИ ПОРТРЕТ, 1935

38. ПОРТРЕТ НА МОЈАТА ЖЕНА II, 1945

13. ЖЕНСКИ ПОРТРЕТ (МИШКОВИЌ), 1935

39. ПОРТРЕТ НА МОЈАТА ЖЕНА III, 1945

18. ОХРИДСКИ ПОЛЈАК, 1937

27. ПОРТРЕТ НА С. ДРАШКОВИЌ, 1940

43. ИЛИНДЕНЕЦ, 1946

40. ПОРТРЕТ НА Д. ТОДОРОВСКИ, 1945

[illegible]. ГРНЧАР, 1946

12. ПОРТРЕТ НА МОЈАТА МАЈКА I, 1935

26. ПОРТРЕТ НА ПРОФЕСОРКАТА ДЕСПА, 1940

64. ПОРТРЕТ НА ПЕНЗИОНЕРКА, 1950

56. ОПИСМЕНЕТА ЖЕНА, 1948

6. АВТОПОРТРЕТ
II, 1930

35. *АВТОПОРТРЕТ VI, 1948*

80. *АВТОПОРТРЕТ IX, 1955*

[illegible]. ПЕНЗИОНЕР,
1958

61. СЕЛАНЕЦ ОД НЕРЕЗИ. 1948/49

90. ЖЕНСКИ ПОРТРЕТ, 1956

10. СЕЛОТО ПЕШТАНИ, 1932

33. ЧУНОВИ II, 1940

21. ДРИМ ВО СТРУГА, 1939

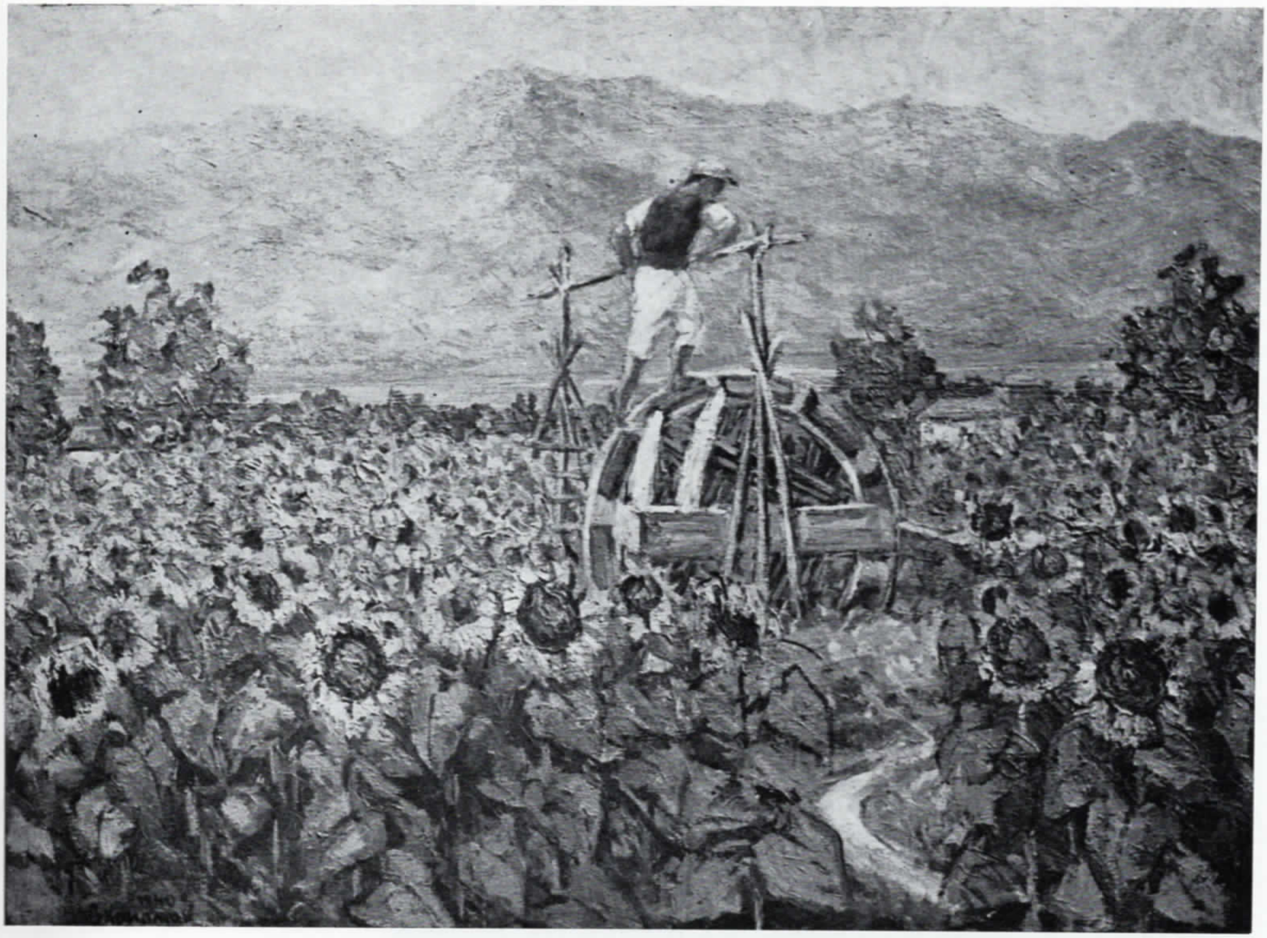

29. ДОЛАП, 1940

46. ПЛАНИНСКИ ПЕЈЗАЖ, 1946

44. ПЧЕНКА, 1946

59. ЧУНОВИ III, 1948

52. ПЕЈЗАЖ, 1947

51. МОТИВ ОД КАЛИШТА I, 1947

71. ПЕЈЗАЖ СО ЖИТО, 1950

100 а. ЕЗЕРСКИ МОТИВ, 1957

96. МОТИВ ОД ПРИЛЕПСКО I, 1956

79. МОТИВ ОД КАЛИШТА II, 1954

98. МОТИВ ОД ЦРН ДРИМ I, 1956

100. ПОЖАР ВО СКОПСКИОТ ПАРК, 1964

122. КРАЈ ВАРДАР II, 1970

127. НА ВАРДАР V, 1970

131. КРАЈ ВАРДАР IX, 1970

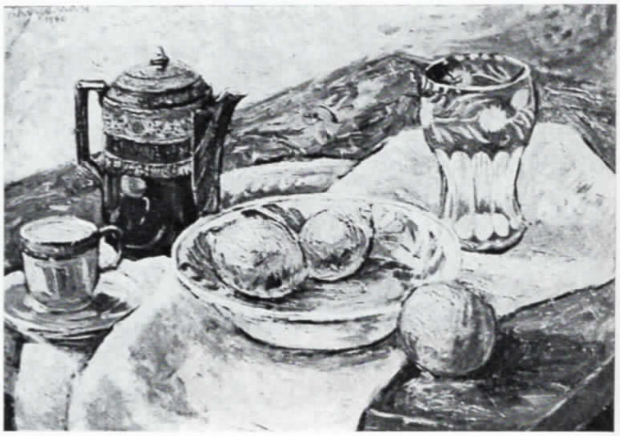

30. МРТВА ПРИРОДА, 1940

58. МРТВА ПРИРОДА СО ДУЊИ 1948

91. МРТВА ПРИРОДА, 1956

86. МОТИВ ОД ПАРИЗ, IV, 1955

87. МОТИВ ОД ПАРИЗ VII, 1955

82. МОТИВ ОД ПАРИЗ, 1955

49. ПРЕД ПИОНЕРСКИОТ ДОМ, 1946

40 а. СТАРО СКОПЈЕ I, 1945

74. ПОД МУСТАФА ПАШИНА ЏАМИЈА, 1951

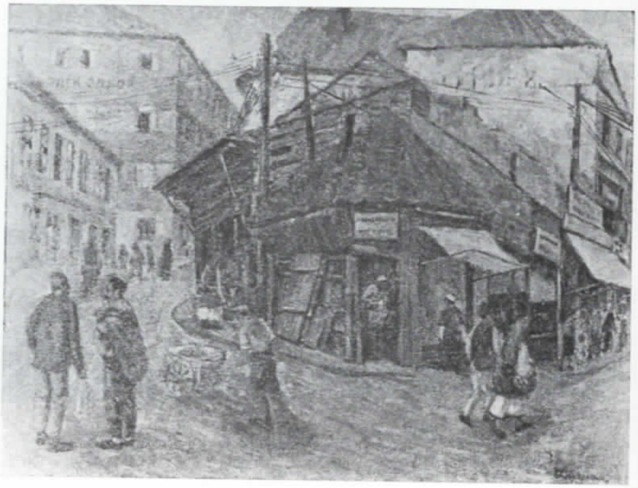

68. СТАРО СКОПЈЕ, 1950

75. МОТИВ ОД СТАРА СТРУГА, 1951

78. *МОТИВ ОД СКОПЈЕ*, 1953

93. *САРАЧИ І*, 1956

112. „26 ЈУЛИ 63“, XVI, 1965

113. „26 ЈУЛИ 63“ XXII, 1965

3. СВЕТИ НИКОЛА
БОЛНИЧКИ, 1935

17 а. СТАРО И
НОВО СКОПЈЕ, 1948/49

9. ПЕЈЗАЖ I, 1938

1. ГЛАВА НА ЖЕНА, 1928

13. ПАРТИЗАНКА II, 1944

7. МОТИВ ОД ОХРИД III, 1937

10. ПЕЈЗАЖ II, 1939

20. БЛЕД I, 1950

15. ВИСОКО (Босна), 1947

18. МОТИВ ОД СТАРАТА ЧАРШИЈА, 1949

15. ВИСОКО (Босна), 1947

18. МОТИВ ОД СТАРАТА ЧАРШИЈА, 1949

1 a. ЖЕНСКИ АКТ II, 1930

1. ЖЕНСКИ АКТ, 1930

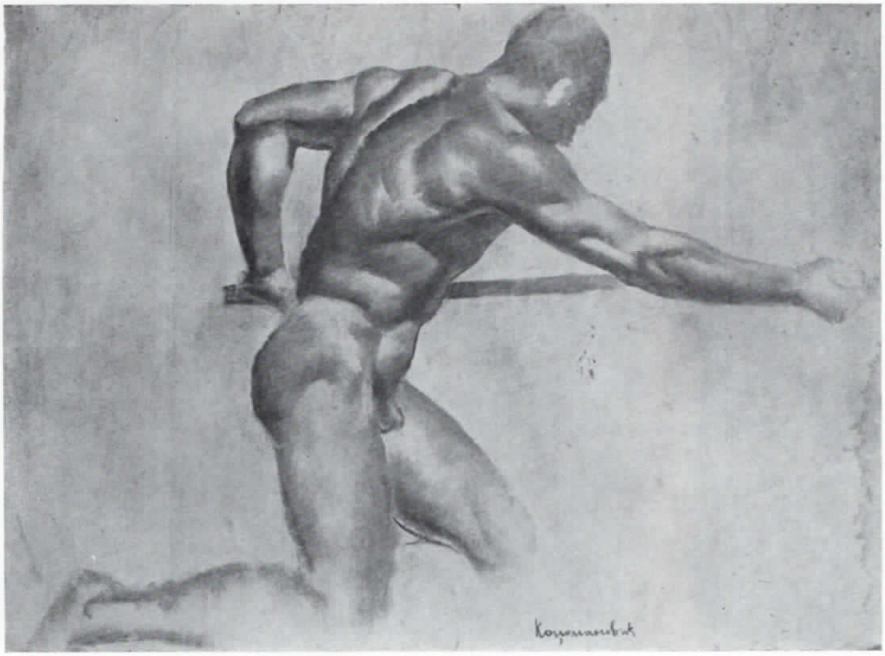

4. МАШКИ АКТ III, 1930

24 a. МАШКИ АКТ VIII, 1954

5. ЖЕНСКИ ПОРТРЕТ, 1930

14. МИНЕР СО ФЕНЕР, 1947

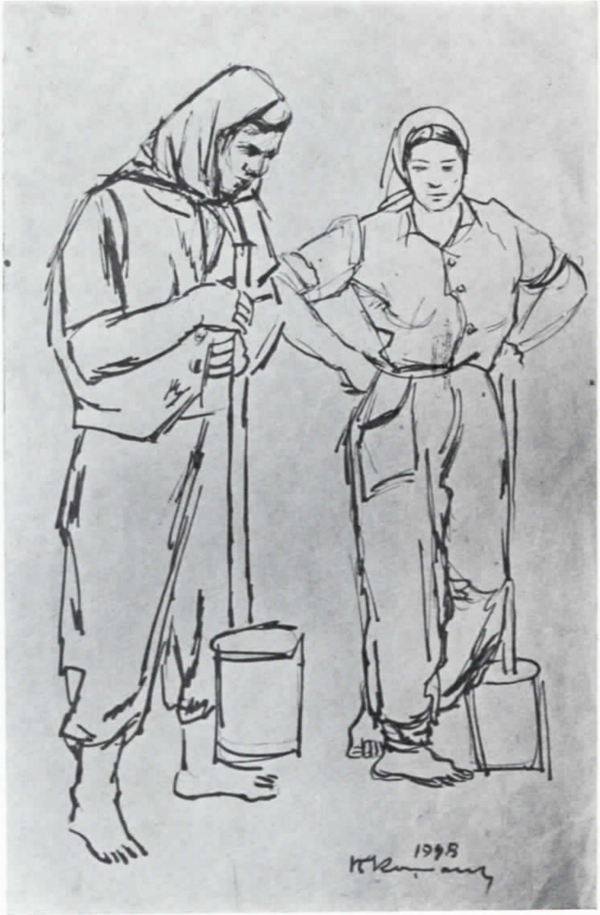

16. БРИГАДИРКИ, 1948

8. *КОМПРЕСОРИ, 1946*

19. *ЖЕТВА, 1949*

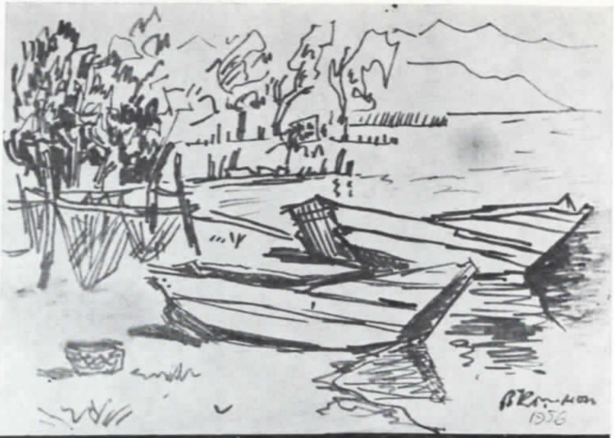

11. ПОРТРЕТ НА РАБОТНИК, 1947

38. ЧУНОВИ, 1956

МОСТ НА СЕНА, 1955

23. *ТОДОР ШОПТРАЈАНОВ, 1952*

25. *ПАВЛЕ ДАСКАЛОВ, 1954*

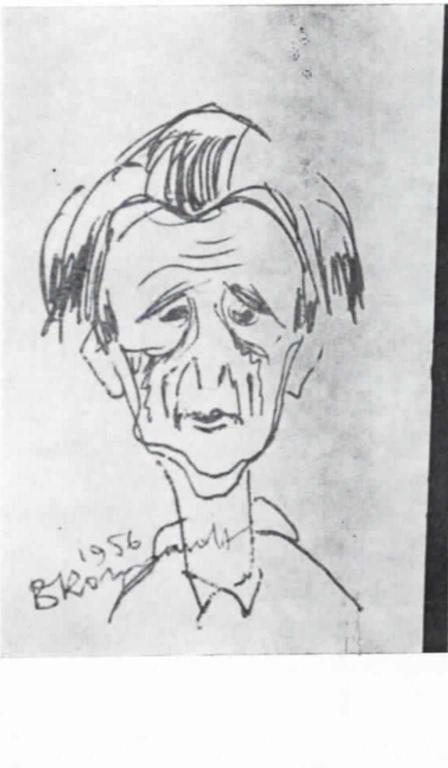

36. *СЛАВКО ПЕНГОВ, 1956*

37. *ИСМЕТ МУЕЗИНОВИЌ, 1956*

ванѓел коџоман — ретроспектива — 1976
издава: МАНУ и МСУ — скопје
одговорен уредник: д-р борис петковски
уводна студија — предговор, концепција на изложбата, биографија и каталошки дел: љубица дамјановска
избор на делата и поставка на изложбата: љубица дамјановска и соња абаџиева
организација на изложбата: соња абаџиева димитрова, љубица дамјановска, викторија васев димеска
изложби: соња абаџиева
библиографија: слободанка парлиќ баришиќ
превод на англиски: виолета диребанова и слободанка парлиќ баришиќ
фотографии: стојан петровиќ, марин димески, завод за заштита спомениците на културата и народен музеј — охрид
дијапозитиви: благој дрнков
ликовно обликување на каталогот: соња абаџиева
лектура на македонски: тодор димитровски
графичко обликување: ацо ангеловски
реставрација и конзервација на делата: стојан петровиќ
опрема на делата: столарска работилница на МСУ — скопје
техничка соработка: техничка служба на МСУ — скопје
клишеи во боја: ГЗХ — загреб
печатница: ООЗТ — „светлост“ — скопје
тираж: 1000

На насловната страна

24. АВТОПОРТРЕТ III, 1940